

Поїзд о 4.50 з Педдінгтона

Автор:

Агата Крісті

Поїзд о 4.50 з Педдінгтона

Agatha Christie

Класика англійського детективу

Найзухваліший злочин у потягу після «Вбивства у "Східному експресі"»! Подруга міс Марпл стає свідком того, як у купе чоловік душить жінку. Ані у вагоні, ані вздовж колії трупа не знайшли. Тож леді-детектив придивляється до найближчого до місця трагедії маєтку й добирає для його господарів служницю – наводити лад і шукати тіло. Це простіше, ніж виявити душителя серед завсідників Резерфорд-Холу. Але міс Марпл змусить убивцю зізнатися!

Агата Крісті

Поїзд о 4:50 з Педдінгтона

Агата Крісті є одним із найбільш популярних авторів усіх часів, адже її твори, які друкуються всіма мовами світу, за накладом поступають лише Біблії та доробку Шекспіра. Понад мільярд примірників творів письменниці продано англійською мовою, а ще мільярд – у перекладах іноземними мовами. Вона – авторка вісімдесяти детективних романів та збірок оповідань, дев'ятнадцяти п'єс, двох автобіографій, а також шести романів, написаних під псевдонімом Мері Вестмейкот.

Уперше Агата Крісті спробувала себе в жанрі детективної літератури, коли працювала в шпиталі під час Першої світової війни. Саме тоді вона створила у своєму дебютному романі «Таємнича подія у Стайлзі» нині вже легендарний

образ Еркюля Пуаро. У романі «Вбивство в церковному домі», опублікованому в 1930 р., письменниця відрекомендувала читачам іще одного популярного детектива – міс Джейн Марпл. Здобули популярність й інші її персонажі – подружжя борців зі злочинцями Томмі й Тапенс Бересфорди, приватний детектив Паркер Пайн і представники Скотленд-Ярду – старший офіцер поліції Бетл та інспектор Джем.

За мотивами багатьох романів та новел Агати Крісті було створено п'єси, знято кінофільми й телесеріали. Вистава за «Пасткою на мишей» – найславетнішою п'єсою письменниці – уперше відбулася в 1952 р. і має найдовше сценічне життя з-поміж новітніх театральних постановок. До найвідоміших кінофільмів за мотивами творів Агати Крісті належать «Вбивство в Східному експресі» (1974) і «Смерть на Нілі» (1978), у яких Еркюля Пуаро грають Алберт Фінні та Пітер Устинов відповідно. На телеекрані Еркюля Пуаро найуспішніше втілював Дейвід Суше, а міс Марпл – Джоун Гіксон, Джералдіна Мак-Івен і Джулія Маккензі.

Агата Крісті спочатку була одружена з Арчибалдом Крісті, а потім – з археологом сером Максом Молловеном, якого часто супроводжувала в різноманітних експедиціях, згодом описуючи побачені місцевості у своїх творах.

У 1971 р. письменниця здобула один із найвищих титулів у Великій Британії – Дами Британської Імперії. Померла письменниця в 1976 р. у віці вісімдесяти п'яти років. Сто двадцятий рік від її народження врочисто відзначався в усьому світі 2010 року.

Розділ перший

Місіс Макгілікаді, важко відсапуючись, ішла по платформі, намагаючись не відстати від носія, якому довірила валізу. Місіс Макгілікаді була низенька й гладка, а носій – високий і ступав широкими кроками. До того ж місіс Макгілікаді несла чималу кількість пакунків – різдвяні подарунки, які накупила. Тому перегони були нерівними, і носій уже завернув за ріг платформи, тоді як місіс Макгілікаді досі пленталася по її прямій частині.

На першій платформі людей було ще не так багато, бо потяг щойно відійшов, але на нічийній землі за нею натовп утворював справжню круговерть, поспішаючи

в кількох напрямках водночас: у підземку та з підземки, до камер схову, чайних кімнат, довідкового бюро, до таблиць із розкладом потягів, які відбували й прибували, до зовнішнього світу.

Місіс Макгілікаді та її пакунки штовхали в усі боки й з усіх боків, але нарешті вона дійшла до входу на третю платформу й поклала один пакунок собі під ноги, поки шукала в сумочці квиток, що надавав їй право пройти на платформу повз суворого залізничника в уніформі, який стояв на вході.

У цю мить голос, хрипкий, але досконало поставлений, заговорив у неї над головою.

– Потяг, який стоїть на третій платформі, – повідомив їй голос, – відбуває о четвертій годині п'ятдесят хвилин до станції Чедмаут із зупинками в Брекгемптоні, Мілчестері, Вейвертоні, Карвіл Джанкшені, Роксетері. Пасажирів, які ідуть до Брекгемптона й Мілчестера, просимо сідати в останній вагон. Пасажири до Вейнкея мають зробити пересадку в Роксетері.

Пролунав клік, і голос замовк, а потім знову озвався, повідомивши, що на дев'яту платформу о четвертій годині тридцять п'ять хвилин прибуває потяг із Бірмінгема й Волвергемптона.

Місіс Макгілікаді знайшла свій квиток і показала його. Залізничник на вході до платформи пробив його й пробурмотів:

– Праворуч – у хвості потяга.

Місіс Макгілікаді побралася сходами вгору на платформу й знайшла свого носія, що зі змученим виглядом дивився в порожнечу, стоячи біля дверей вагона третього класу.

– Ось ваш вагон, леді.

– Я іду в першому класі, – повідомила його місіс Макгілікаді.

– Ви мені цього не сказали, – пробурчав носій, зневажливо ковзнувши поглядом по її картатому, схожому на чоловіче твідовому пальті.

Місіс Макгілікаді, яка йому це сказала, не стала, проте, сперечатися. Вона надто засапалася.

Носій підняв валізу й поніс її до сусіднього вагона, де місіс Макгілікаді влаштувалася вельми зручно, сама-одна на весь вагон. Потяг о 4 : 50 не користувався особливою популярністю, пасажери першого класу віддавали перевагу або швидшому вранішньому експресові, або потягові, який відходив о 6 : 40, бо в ньому був вагон-ресторан. Місіс Макгілікаді подала носієві його чайові, які той прийняв із розчаруванням, явно вважаючи, що такі чайові мають давати пасажери третього класу, а не першого. Проте місіс Макгілікаді, хоч і готова витратити гроші на зручну поїздку після нічної подорожі з півночі та гарячкової біганини по крамницях протягом цілого дня, ніколи не була прихильницею екстравагантного роздавання чайових.

Вона вместилася на м'яких подушках і розгорнула журнал. Через п'ять хвилин паровоз засвистів, і потяг рушив. Журнал вислизнув із руки місіс Макгілікаді, її голова впала набік, і через три хвилини вона вже спала. Проспала вона тридцять п'ять хвилин і прокинулася зі свіжою головою. Поправивши капелюха, що зсунувся набік, вона випросталася й подивилася з вікна на навколишній краєвид, який встигала побачити. Було вже зовсім поночі цього похмурого й туманного грудневого дня – до Різдва залишалось тільки п'ять днів. Лондон був темний і похмурий, сільська місцевість здалася їй не кращою, хоч іноді вона весело спалахувала пучками яскравого світла, коли потяг на великій швидкості проминав містечка та станції.

– Останній чай на сьогодні, – повідомив провідник, несподівано розчинивши двері з коридору й з'явившись у них, наче джин.

Місіс Макгілікаді вже пила чай у великому універмазі. На ту хвилину їй не хотілось ані їсти, ані пити. Провідник пішов далі по коридору, повторюючи свій монотонний крик. Місіс Макгілікаді подивилася на полицю, де лежали її пакунки, зі справжньою втіхою в погляді. Рушники для обличчя були саме такої ціни й такі м'які, як їй хотілося, «космічна рушниця» для Роббі й кролик для Джин були надзвичайно високої якості, а вечірня жакетка цілком задовольняла її саму: тепла, проте елегантна. А пуловер для Гектора... Місіс Макгілікаді не переставала подумки захоплюватися своїм розумом і практичною розважливістю у виборі подарунків.

Її задоволений погляд обернувся до вікна, повз нього прошелестів на великій швидкості потяг, який ішов назустріч, шибки у вікнах задеренчали й примусили її стрепенутися. Потяг, у якому їхала місіс Макгілікаді, постукуючи на стрілках, проминув станцію.

Потім несподівано він почав стишувати хід, певно, підкоряючись сигналу семафора. Протягом кількох хвилин він повз уперед, потім зупинився, через короткий час знову рушив далі. Їх проминув ще один зустрічний потяг, хоч і не з таким оглушливим брязкотом, як перший. Потяг, у якому їхала місіс Макгілікаді, знову став набирати швидкість. У ці хвилини ще один потяг, який тепер їхав у тому самому напрямку, що й вони, став швидко наближатися до них, і в якусь мить навіть здалося, що два потяги зіштовхнуться. Потім деякий час вони їхали паралельно: то один їхав трохи швидше, то другий. Місіс Макгілікаді дивилася зі свого вікна, намагаючись зазирнути у вікна навпроти. Більшість фіранок були опущені, але іноді в тих вагонах можна було бачити пасажирів. Другий потяг був не дуже наповнений, і багато вагонів були зовсім порожні.

У ту мить, коли стало здаватися, що обидва потяги стоять на місці, фіранку у вікні одного з вагонів підкинуло вгору, наче поривом вітру. Місіс Макгілікаді зазирнула в освітлений вагон першого класу, який був від неї на відстані лише кількох футів.

Вона судомно хапнула ротом повітря й підхопилася на ноги.

Стоячи спиною до вікна й до неї, якийсь чоловік стискав руками горло жінки, що дивилася на нього, і повільно та невблаганно душив. Очі в неї вибалушилися з очниць, обличчя було червоне й налите кров'ю. Поки місіс Макгілікаді дивилася, приголомшена й зачарована, настав кінець; тіло жінки обм'якло й посунулося вниз у його руках.

У цю мить поїзд місіс Макгілікаді знову пригальмував, а другий став набирати швидкість. Він поїхав уперед і через хвилину або дві зник із виду.

Рука місіс Макгілікаді майже підсвідомо вхопилася за шнур стоп-сигналу, але потім завагалася. Який сенс було зупиняти поїзд, у якому їхала вона сама? Жахіття, яке вона бачила так близько перед собою, та незвичні обставини паралізували її тіло. Треба було негайно вжити якихось заходів – але яких?

Двері до її купе відчинилися, і контролер сказав:

– Ваш квиток, будь ласка.

– Щойно задушили жінку, – сказала вона. – У потязі, який зараз нас проминув. Я це бачила на власні очі.

Контролер подивився на неї із сумнівом у погляді.

– Пробачте, що ви сказали, мем?

– Чоловік задушив жінку! У потязі. Я все бачила – крізь вікно.

І вона показала пальцем на те вікно, крізь яке все бачила.

Контролера, здавалося, опанували глибокі сумніви.

– Задушив? – запитав він із недовірою в голосі.

– Так, задушив! Я на власні очі бачила, як він її задушив. Ви мусите негайно вжити якихось заходів!

Контролер вибачливо кахикнув.

– А вам не здається, мем, що ви трохи задрімали... і той... – він тактовно урвав своє припущення.

– Я й справді трохи задрімала, але якщо ви думаєте, що мені це наснилося, то помиляєтеся. Кажу вам, я все бачила на власні очі.

Очі контролера впали на розгорнутий журнал, який лежав на її сидінні. На розкритій сторінці чоловік душив дівчину, тоді як інший чоловік, у дверях, погрожував їм обом, націлившись із револьвера.

Контролер сказав із переконаністю в голосі:

– А вам не здається, мем, що ви читали цікаву історію і, читаючи її, задрімали, а коли прокинулися, то думки у вашій голові трохи перемішалися, і ви...

Місіс Макгілікаді урвала його.

– Я все бачила на власні очі, – сказала вона. – Я вже не спала, як і ви тепер не спите. І я дивилася крізь вікно потяга, який був навпроти, і бачила, як чоловік душить жінку. І я тепер хочу знати, що ви маєте намір із цим робити?

– Ну... знаєте, мем...

– Ви думаєте вжити якихось заходів?

Контролер неохоче зітхнув і подивився на свого годинника.

– Ми будемо в Брекгемптоні десь хвилин через десять. Я повідомлю там, що ви мені сказали. У якому напрямку йшов потяг, про який ви розповідаєте?

– У тому самому, у якому ідемо й ми, звичайно ж. Хіба я могла б щось побачити, якби потяг промчав повз мої вікна в протилежному напрямку?

Контролер мав такий вигляд, наче думав, що місіс Макгілікаді здатна побачити все там, куди її занесе фантазія. Однак залишався чемним.

– Ви можете покластися на мене, мем, – сказав він. – Я передам ваше повідомлення куди слід. Чи не назвали б ви мені своє прізвище та адресу?.. Про всяк випадок...

Місіс Макгілікаді назвала йому адресу, де вона збиралася прожити протягом кількох наступних днів, та адресу свого постійного місця проживання в Шотландії, і він записав ці дані до свого нотатника. Після чого пішов геть із виглядом чоловіка, який виконав свій обов'язок й успішно розв'язав проблему, що постала з вини надокучливого представника пасажирської публіки.

Місіс Макгілікаді знову залишилася сама – вона спохмурніла й відчувала певне невдоволення. Чи справді контролер передасть її повідомлення куди слід? Чи він просто намагався її заспокоїти. Вона туманно припускала, що в поїздах було

чимало жінок, цілком переконаних у тому, що їм пощастило розкрити комуністичну змову, з великими труднощами врятуватися від смерті, що вони бачили летючі тарілки й космічні кораблі інопланетян, або повідомляли про вбивства, яких ніколи не було. Якщо той чоловік сприйняв її, як одну з таких...

Потяг уповільнив хід, клацаючи колесами по стрілках і просуваючись між яскравих вогнів великого міста.

Місіс Макгілікаді відкрила сумочку, дістала звідти квитанцію – бо іншого паперу в неї там не було – швиденько написала кілька слів на звороті своєю кульковою авторучкою, поклала в порожній конверт, який, на щастя, у неї знайшовся, заклеїла його й надписала адресу.

Потяг повільно під'їхав до платформи, яка вирувала людьми. Усюдисущий металевий голос повідомив:

– Потяг, який щойно прибув на першу платформу, відбуває о п'ятій годині тридцять вісім хвилин до Чедмаута із зупинками в Мілчестері, Вейвертоні, Роксетері. Пасажирів на Маркет-Бейзинг просимо перейти на третю платформу, де стоїть їхній потяг. Потяг у першому глухому куті піде на Кербері з усіма зупинками.

Місіс Макгілікаді окинула платформу тривожним поглядом. Так багато людей і так мало носіїв! Але ось один із них! Вона покликала його авторитетним голосом.

– Носію! Будь ласка, негайно віднесіть це повідомлення до офісу начальника станції.

Вона подала йому конверт, а з конвертом шилінг.

Потім, зітхнувши, сіла й відхилилася назад. Тепер вона зробила все, що могла. На мить її думка затрималася на шилінгу... Вистачило б і шістьох пенсів...

Її уява повернулася до сцени, свідком якої вона щойно була. Жахливо, справді жахливо... Вона була жінкою з міцними нервами, але тепер їй не вдавалося стримати тремтіння. Яка дивна, яка фантастична подія сталася з нею, Елспетою

Макгілікаді! Якби фіранка на тому вікні не злетіла вгору... Але, звичайно, так вирішило Провидіння.

Провидіння захотіло, щоб вона, Елспета Макгілікаді, стала свідком убивства. Вона похмуро стулила губи.

Пролунали голоси, засвистіли свистки, загримали, зачиняючись, двері. Потяг о п'ятій годині тридцять вісім хвилин відійшов від станції Брекгемптон. Через годину й п'ять хвилин він зупинився в Мілчестері.

Місіс Макгілікаді зібрала свої пакунки, узяла валізу й вийшла на перон. Вона подивилася в обидва боки платформи. В її голові промайнула та сама думка, що й раніше. Носіїв явно бракує. Ті, кого вона бачила, переносили мішки з поштою й розвантажували багаж. Певно, залізнична адміністрація вважала, що пасажирів тепер самі мають носити свої валізи. Але ж вона не могла нести свою валізу, і парасольку, й усі пакунки. Доведеться їй зачекати. Зрештою вона все ж таки знайшла носія.

– Таксі?

– Мене тут зустрінуть, я сподіваюся.

За межами станції Мілчестер до них підійшов водій таксі, який дивився на потік пасажирів, що виходили в місто. Він запитав м'якою місцевою говіркою:

– Ви місіс Макгілікаді? До Сент-Мері-Мід?

Місіс Макгілікаді підтвердила, що це справді вона. Носій одержав свої чайові, не надто щедрі, але цілком прийнятні. Автомобіль із місіс Макгілікаді, її валізою та пакунками від'їхав у ніч. Він мав проїхати дев'ять миль. Місіс Макгілікаді сиділа в машині випростана й ніяк не могла розслабитися. Її почуття вимагали, щоб вона поділилася ними з кимось. Нарешті таксі заїхало до села, звернуло в знайому вулицю й зупинилося біля пункту свого призначення. Місіс Макгілікаді вийшла з машини й рушила доріжкою, яка була вистелена цеглою, до дверей. Водій заніс її валізу й пакунки у двері, коли їх відчинила вже немолода служниця. Місіс Макгілікаді перетнула хол, де у відчинених дверях вітальні на неї вже чекала господиня дому – тендітна стара леді.

- Елспето!

- Джейн!

Вони поцілувалися, і без будь-якого вступу або попередньої пустої балачки місіс Макгілікаді схвильовано вигукнула:

- О, Джейн! Ти цього не можеш собі уявити! Я щойно була свідком убивства!

Розділ другий

I

Залишаючись вірною науці, яку отримала від матері та бабусі, - справжня леді ніколи не повинна бути ані шокованою, ані здивованою, - міс Марпл лише підняла брови й похитала головою.

- Я можу тільки поспівчувати тобі, Елспето, - сказала вона, - що ти мусила пережити таке незвичайне потрясіння. Думаю, тобі ліпше негайно про все мені розповісти.

Саме цього й прагнула насамперед місіс Макгілікаді. Дозволивши своїй господині підвести себе ближче до вогню, вона сіла, скинула рукавички й почала свою розповідь, наповнену такими незвичайними подробицями.

Міс Марпл вислухала її з великою увагою. Коли місіс Макгілікаді нарешті замовкла, щоб перевести дух, міс Марпл сказала рішучим голосом:

- Думаю, для тебе зараз найкраще, моя любя, піти нагору, скинути капелюха й умитися. Потім ми повечереємо - і протягом вечері не станемо навіть торкатися цієї теми. Після вечері ми зможемо обговорити її детальніше й розглянути з усіх боків те, що тобі сьогодні довелося пережити.

Місіс Макгілікаді погодилася на цю пропозицію. Обидві дами повечеряли, обговорюючи, поки іли, різні аспекти життя в селі Сент-Мері-Мід. Міс Марпл розповіла своїй гості про загальну недовіру до нового органіста, про нещодавній скандальний випадок із дружиною аптекаря й коротко згадала про ворожнечу, яка виникла між шкільною вчителькою та сільською владою. Потім торкнулися в розмові квітів, які вирощували у своїх садках міс Марпл та місіс Макгілікаді.

– Півонії, – сказала міс Марпл, підводячись із-за столу, – найменш передбачувані. Вони або приживаються, або ні. Але якщо приживаються, то залишаються з тобою на все життя, а сьогодні ми вже маємо нові й справді чудові різновиди.

Вони знову сіли біля каміна, і міс Марпл принесла два старовинні вотерфордські келихи з наріжного буфету, а з іншого буфету – пляшку вина.

– Сьогодні ввечері ти не питимеш каву, Елспето, – сказала вона. – Ти вже й так надто збуджена (і не дивно!) і навряд чи зможеш заснути. Я приписую тобі келих мого вина з первоцвіту, а згодом, можливо, ти вип'єш філіжанку чаю з ромашки.

Місіс Макгілікаді погодилася з цими пропозиціями, і міс Марпл налила їй вина.

– Джейн, – сказала місіс Макгілікаді, зробивши пробний ковток, – ти ж не думаєш, що все це мені наснилося або уявилося?

– Звичайно, ні, – сказала міс Марпл тоном глибокого розуміння.

Місіс Макгілікаді зітхнула з полегкістю.

– Той контролер у поїзді, – сказала вона. – Він саме так подумав. Він був дуже чемний, але все одно...

– Я думаю, Елспето, то була цілком природна реакція за тих обставин. Твоя розповідь звучала, – і справді вона такою була, – як геть неймовірна історія. І ти була для нього цілковитою незнайомкою. Щодо мене, то я не маю найменшого сумніву: усе, про що ти мені розповіла, справді бачила на власні очі. То була подія надзвичайна – але аж ніяк не неможлива. Я сама добре пам'ятаю, як цікаво було мені дивитися у вікна потяга, що їхав поруч із тим, у якому їхала я, адже там нерідко відбувалися події, що їх я могла спостерігати майже впритул.

Пам'ятаю, одного разу мала дівчинка гралася з плюшевим ведмедиком і несподівано кинула ним у гладкого чоловіка, який спав у кутку вагона, той стрепенувся й прокинувся, і вигляд у нього був украй обурений, а інші пасажери, дивлячись на нього, весело сміялися. Я бачила їх усіх дуже виразно. Згодом я могла б точно описати, який вони мали вигляд і в якому одязі були.

Місіс Макгілікаді вдячно кивнула:

- Саме так усе було й зі мною.

- Ти кажеш, що чоловік стояв до тебе спиною. То ти не бачила його обличчя?

- Ні.

- А жінку ти описати можеш? Вона була молода, стара?

- Досить молода. Десь років тридцять або тридцять п'ять, якщо не помиляюся. На жаль, точніше сказати не можу.

- Симпатична?

- Знову ж таки сказати не можу. Її обличчя, розумієш, було геть спотворене...

Міс Марпл швидко сказала:

- Так, так, я розумію. Як вона була вдягнена?

- У пальті з хутром, пальто невідомого мені крою, а хутро якогось світлого кольору. Без капелюха. Волосся – біляве.

- А як щодо чоловіка – ти не помітила чогось такого, що запам'яталося б тобі?

Місіс Макгілікаді на коротку мить задумалася, перш ніж відповіла:

- Досить високий – і темноволосий, думаю. На ньому було важке пальто, тому я не могла добре роздивитися будову його тіла. Не надто багато, щоб робити

якісь висновки, – розчаровано додала вона.

– Це вже щось, – не погодилася з нею міс Марпл. Вона зробила паузу, потім сказала: – А ти цілком переконана, що та жінка була мертва? Твоя уява тебе не обманює?

– Вона була мертва, я не могла помилитися. У неї вивалився язик і... Мені не хотілося б про це говорити...

– Гаразд, моя люба, не говори, – швидко промовила міс Марпл. – Гадаю, завтра вранці ми знатимемо більше.

– Завтра вранці?

– Я маю підстави сподіватися, що вранішні газети напишуть про це. Після того, як той чоловік напав на неї і вбив її, він мусив мати проблеми з трупом. Куди він його міг подіти? Імовірно, він вийшов із поїзда на першій зупинці – до речі, ти пам'ятаєш, вагон був спальний?

– Ні.

– У такому разі цей потяг не йшов далеко. Він майже напевне зупинився в Брекгемптоні. Тоді, вельми ймовірно, твій убивця покинув потяг у Брекгемптоні, примостивши тіло на сидінні в кутку й прикривши обличчя коміром пальта, аби відразу не помітили, що вона мертва. Атож, я думаю, він учинив саме так. Але хай там як, а тіло знайдуть дуже скоро – я думаю, повідомлення про те, що в поїзді знайдено мертво жінку, майже напевне буде надруковане в ранкових газетах, де ми його й прочитаємо.

II

Але в ранкових газетах такого повідомлення не було.

Міс Марпл і міс Макгілікаді, переконавшись у цьому, закінчили свій сніданок у мовчанці. Обидві міркували.

Після сніданку вони прогулялися в садку. Але цього разу навіть така цікава пригода, як прогулянка в садку, не спричинила звичного ентузіазму. Міс Марпл справді хотіла привернути увагу гості до тих рідкісних рослин, які вона посадила на штучно викладених декоративних гірках, але робила це вкрай неуважно. А місіс Макгілікаді не переходила за своїм звичаєм у контратаку, перераховуючи свої власні надбання.

– Звичайно, сад у мене не такий, яким би мав бути, – сказала міс Марпл, але вона й далі говорила неуважно. – Доктор Гейдок категорично заборонив мені нахилитися або ставати навколішки – а ти тільки подумай, що можна зробити, не нахилиючись і не опускаючись навколішки? Є, правда, старий Едвардс – але він такий упертий. І взагалі всі садівники, яких ми наймаємо лише тимчасово, набувають поганих звичок – тільки й знають, що пити чай, бити байдики, а справжньої роботи від них не дочекаєшся.

– О, я це знаю, – сказала місіс Макгілікаді. – Мені, звичайно, ніхто не забороняв нахилитися, але справді, коли ти добре попоіси, а вже й так набрала тіла, – вона подивилася на свої розкішні форми, – то не встигнеш нахилитися, як з'являється печія.

Запала мовчанка, а тоді місіс Макгілікаді зупинилася, твердо впершись ногами в землю, й обернулася до подруги.

– Ну то що? – запитала вона.

Це було лише кілька слів, які нічого не означали, але вони набули своєї повної значущості в тоні, яким місіс Макгілікаді їх промовила, і міс Марпл чудово зрозуміла, що вона хотіла ними сказати.

– Я знаю, що нам треба зробити, – повідомила вона.

Дві жінки подивились одна на одну.

– Я думаю, – сказала міс Марпл, – нам треба піти до поліції й поговорити із сержантом Корнішем. Він розумний і терплячий, і я знаю його дуже добре, а він знає мене. Я переконана, він нас вислухає і передасть інформацію куди слід.

Сказано – зроблено, і через три чверті години міс Марпл і місіс Макгілікаді розмовляли з чоловіком, що мав більш ніж тридцять, але менш ніж сорок років, зі свіжим кольором обличчя і який уважно вислухав усе, що вони йому розповіли.

Френк Корніш прийняв міс Марпл вельми приязно й навіть зі щирою повагою. Він поставив стільці для обох дам і запитав:

– То що ми можемо зробити для вас, міс Марпл?

Міс Марпл відповіла:

– Я хочу, щоб ви уважно вислухали історію, яку розповість вам моя подруга – місіс Макгілікаді.

І сержант Корніш вислухав її історію. Коли вона закінчила свою розповідь, він мовчав хвилину або дві.

Потім сказав:

– Це якась неймовірна історія.

Він устиг непомітно й пильно оглянути місіс Макгілікаді, поки вона розповідала її.

Загалом вона справила на нього приємне враження. Розсудлива жінка, спроможна викласти свою історію ясно й чітко; не наділена надмірною уявою й не схильна до істеричності. Тим більше, що міс Марпл – так йому, принаймні, здалося – вірила в правдивість розповіді її подруги, а він усе знав про міс Марпл. Усі в Сент-Мері-Мід знали міс Марпл. Хоч вона й здавалася забудькуватою й легко бентежилася, проте розум був у неї гострий і проникливий.

Він прокашлявся й заговорив.

– Звичайно, – сказав він, – ви могли помилитися. Я не кажу, що ви справді помилилися, але помилитися могли. Люди іноді люблять пожартувати – і те, що ви бачили, могло не бути серйозним або фатальним.

– Я бачила те, що бачила, – похмуро мовила місіс Макгілікаді.

«І вона від цього не відступиться, – подумав Френк Корніш, – до того ж, імовірно це чи неймовірно, вона може мати слухність».

Уголос він сказав:

– Ви повідомили про те, що бачили, офіційних осіб на залізниці й розповіли мені. Ви зробили все, як годиться, і я обіцяю вам провести необхідне розслідування.

Він замовк. Міс Марпл лагідно кивнула головою – вона була цілком задоволена. Місіс Макгілікаді не була цілком задоволена, проте не сказала нічого.

Сержант Корніш звернувся до міс Марпл не тому, що йому конче було знати її думку, йому просто хотілося почути, що вона скаже:

– Припустімо, усе так і було. – сказав він. – У такому разі, що, на вашу думку, сталося з тілом?

– Тут, схоже, було тільки дві можливості, – не вагаючись, відповіла міс Марпл. – Найімовірніше, звичайно, вважати, що вбивця покинув труп у вагоні, але тепер це здається неправдоподібним, бо на нього ще вчора ввечері натрапив би інший пасажир або хтось із залізничного персоналу на останній зупинці потяга.

Френк Корніш кивнув головою.

– Іншим виходом для вбивці було б викинути тіло з вагона. Воно може лежати десь біля колії, досі не знайдене, – хоч і це здається малоімовірним. Але інших способів позбутися його, як мені здається, не існує.

– Я читала, що раніше трупи ховали у скрині, – сказала місіс Макгілікаді, – але сьогодні ніхто не подорожує зі скринями, лише з валізами, а до валізи труп не запаєш.

– Атож, – сказав Корніш. – Я згоден із вами обома. Труп, якщо він існує, мав би бути вже знайдений або буде знайдений дуже скоро. Я повідомлю вас про будь-який розвиток подій – хоч не випадає сумніватися, що ви прочитаєте про них у газетах. Існує, звичайно, можливість того, що жінка, попри гвалтовність нападу на неї, залишилася жива. Не виключено, вона змогла вийти з вагона на

власних ногах.

– Навряд чи вона змогла б обійтися без допомоги, – сказала міс Марпл. – А якби їй хтось допомагав, це помітили б. Не можна не звернути увагу на чоловіка, який підтримує жінку й каже, що вона хвора.

– Так, на це неодмінно звернули б увагу, – погодився Корніш. – Якби жінку знайшли у вагоні хворою або непритомною й відвезли до лікарні, це також не залишилося б непоміченим. Гадаю, ви можете бути певні, що почуєте про це через дуже короткий час.

Але минув день, а потім і другий. Надвечір того другого дня міс Марпл одержала цидулку від сержанта Корніша:

«Щодо справи, про яку ви консультувалися зі мною, було здійснене повне розслідування без будь-яких результатів. Ніякого жіночого тіла не було знайдено. Жодна лікарня не приймала на лікування жінку, – таку, яку ви описали, – і не було помічено жодного випадку, коли б жінка постраждала від нападу або захворіла й покинула станцію, підтримувана чоловіком. Ви можете повірити мені, що ми провели найповніше розслідування. Я припускаю, що ваша подруга справді була свідком сцени, яку вона описала, але її наслідки були набагато менш серйозними, аніж їй здалося».

Розділ третій

I

– Менш серйозними? Дурниці! – вигукнула місіс Макгілікаді. – То було вбивство!

Вона з викликом подивилася на міс Марпл, а міс Марпл подивилася на неї.

– Ну ж бо, Джейн, – захотила її місіс Макгілікаді. – Скажи, що я помилилася! Скажи, що це плід моєї фантазії! Ось що тепер ти думаєш, хіба ні?

– Кожен може помилитися, – лагідно зауважила міс Марпл. – Кожен, Елспето, і навіть ти. Думаю, нам слід завжди пам'ятати про це. Але як на мене, то в тому випадку ти все ж таки не помилилася... Ти користуєшся окулярами для читання, проте маєш дуже добрий далекий зір – і те, що ти побачила, справило на тебе глибоке враження. Немає сумніву, ти переживала справжній шок, коли приїхала сюди.

– Я ніколи не забуду того, що бачила, – сказала місіс Макгілікаді, здригнувшись усім тілом. – Але що мені робити з цим далі?

– Не думаю, – замислено промовила міс Марпл, – що ти тут можеш щось зробити (якби місіс Макгілікаді уважніше дослухалася до інтонації, яка прозвучала в голосі подруги, вона могла б помітити легенький наголос на слові «ти»). – Ти повідомила про те, що бачила, залізничників і поліцію. Більше нічого зробити ти не можеш.

– Це дає мені певне відчуття полегкості, – сказала місіс Макгілікаді, – бо, як ти знаєш, я маю намір поїхати на Цейлон відразу після Різдва – побачитися з Родеріком, і я, звичайно, не хочу відкладати цей візит надалі, я так давно про нього мріяла. Проте, звичайно, я його відклала б, якби знала, що це мій обов'язок, – додала вона зі щирою переконаністю.

– Не сумніваюся, ти його відклала б, Елспето, але я вже тобі сказала: ти зробила все, що могла зробити.

– Тепер це справа поліції, – сказала місіс Макгілікаді. – І якби поліція не була такою дурною...

Міс Марпл категорично похитала головою.

– О, ні, – сказала вона, – поліція не дурна. І якщо вона нічого не змогла виявити, то це робить справу набагато цікавішою, чи не так?

Місіс Макгілікаді подивилася на неї з нерозумінням у погляді, і міс Марпл ще раз переконалася в тому, про що знала давно: її подруга – жінка на диво принципова й совісна, але позбавлена найменшої уяви.

– Хотілося б знати, – замислено промовила міс Марпл, – що ж там насправді сталося...

– Її задушили.

– Так, але хто її задушив, і чому задушив, і куди поділося тіло? Де воно тепер?

– З'ясувати це – справа поліції.

– Справді так, але їй нічого з'ясувати не вдалося. А це означає, – хіба ні? – що вбивця був розумний, дуже розумний. Ти знаєш, я не можу собі уявити, як йому вдалося позбутися трупа, – сказала міс Марпл, нахмуривши брови. – Припустімо, чоловік убиває жінку в нападі гніву – навряд чи він обміркував це вбивство заздалегідь, хто ж стане вбивати нехай там кого за таких обставин, коли залишається лише кілька хвилин до великої станції. Ні, між ними, звичайно ж, виникла суперечка, можливо, він її приревнував або щось таке. Він душить її, і ось він, як я сказала, з мертвим тілом на руках, а потяг наближається до станції. Що йому лишається, як я відразу сказала, крім як прихилити тіло спиною в куток, ніби вона задрімала, заховавши обличчя, а тоді якнайшвидше покинути поїзд. Я не бачу іншої можливості, а проте, схоже, він таки щось придумав...

Міс Марпл поринула у свої думки.

Місіс Макгілікаді двічі до неї озвалася, перш ніж міс Марпл їй відповіла.

– Ти стаєш глухою, Джейн?

– Можливо, мій слух трохи й погіршився. У мене враження, що люди тепер не вмюють вимовляти слова так чітко й виразно, як вимовляли раніше. Але це не означає, що я тебе не чула. Я просто пустила твої слова повз вуха.

– Я тебе лише запитала, які поїзди відходять завтра до Лондона. Чи є такий, що відходить пополудні? Я збираюся заїхати до Маргарет, а вона не чекає мене

раніше чаю.

– А чи влаштує тебе, Елспето, потяг, який відходить о дванадцятій із чвертю? Ми могли б пообідати раніше.

– Звичайно, і...

Проте міс Марпл провадила, заглушивши відповідь своєї подруги:

– І дозволь мені запитати тебе, чи Маргарет не заперечуватиме, якщо ти не встигнеш на чай – якщо ти прийдеш, скажімо, десь о сьомій вечора?

Місіс Макгілікаді подивилася на подругу з цікавістю.

– Що ти надумала, Джейн?

– Я пропоную, Елспето, що поїду в Лондон із тобою, і ми знову вирушимо до Брекгемптона в тому самому поїзді, у якому ти подорожувала в той день. Потім ти повернешся до Лондона з Брекгемптона, а я приїду сюди, як і ти тоді приїхала. Звичайно, усі витрати я беру на себе, – цю останню фразу міс Марпл промовила з твердою рішучістю.

Місіс Макгілікаді проігнорувала фінансову сторону справи.

– Що, у Бога, ти там сподіваєшся побачити, Джейн? – запитала вона. – Ще одне вбивство?

– Звичайно, ні, – сказала міс Марпл, шокована словами подруги. – Але, признаюся, мені хотілося б самій побачити – під твоїм керівництвом, звісно, – ну, розумієш... так важко підібрати потрібний термін... те місце, де сталося вбивство.

Таким чином, наступного дня міс Марпл і місіс Макгілікаді розташувалися в протилежних кутках купе вагона першого класу в поїзді, який о четвертій годині п'ятдесят хвилин від'їздив від лондонського вокзалу Педдінгтон. У той день на пероні сновигало ще більше людей, аніж у попередню п'ятницю, адже до Різдва залишалось тільки два дні, але потяг, який від'їздив о 4 : 50, був не

повний, принаймні у своїй хвостовій частині.

У той день їх не наздогнав жоден потяг, і вони не порівнялися з жодним. Вряди-годи на великій швидкості їх проминали лише зустрічні поїзди, які мчали в напрямку Лондона. Двічі поїзди промчали повз них у протилежному напрямку, але вони їхали на надто великій швидкості. Місіс Макгілікаді знову й знову дивилася на свій годинник із виразом сумніву.

– Мені важко сказати, коли це було... Ми проїхали ту станцію, яка мені запам'яталася...

Але вони безперервно проминали станції.

– Ми будемо в Брекгемптоні через п'ять хвилин, – сказала міс Марпл.

У дверях з'явився контролер. Міс Марпл запитально підняла брови. Місіс Макгілікаді похитала головою. Це був інший контролер. Він пробив компостером їхні квитки й пішов далі, хитаючись, бо поїзд саме гойднуло на довгому повороті. Він стишив хід, коли проїздив той поворот.

– Здається, ми вже приїхали до Брекгемптона, – сказала місіс Макгілікаді.

– Ми проминаємо його передмістя, гадаю, – сказала міс Марпл.

За вікнами замиготіли вогні, будинки, вулиці, трамваї. Швидкість поїзда дедалі зменшувалася. Колеса застукотіли по стрілках.

– Через хвилину ми будемо на вокзалі, – сказала місіс Макгілікаді, – і я не бачу, щоб із нашої подорожі була якась користь. Ти щось з'ясувала для себе, Джейн?

– Боюся, що ні, – сказала міс Марпл, і в її голосі прозвучав сумнів.

– Даремне витрачання грошей, – сказала місіс Макгілікаді, але з меншим осудом, аніж би вона вклала у свої слова, якби платити довелося їй. У цьому міс Марпл не мала найменшого сумніву.

– Хай там як, – сказала міс Марпл, – а хочеться побачити на власні очі те місце, де стався злочин. Цей поїзд запізнюється на кілька хвилин. Той, у якому ти їхала в п'ятницю, теж запізнювався?

– Здається, що так. Я не звернула уваги.

Поїзд повільно витягувався понад довгим пероном Брекгемптонського вокзалу, який кишів людьми. Лунав хрипкий голос із гучномовця, двері відчинялися й зачинялися, люди виходили й заходили, сновигали вгору й униз по платформі. Повсюди панувала метушня.

«Як легко, – подумала міс Марпл, – убивці розчинитися в цьому натовпі, покинути станцію затиснутому в густій масі людей або просто пересісти в інший вагон і поїхати далі цим самим поїздом, а потім вийти десь на одній із наступних станцій. Чоловікові легко заховатися серед багатьох інших чоловіків. Але заховати мертве тіло було б не так просто. Тіло десь має бути».

Місіс Макгілікаді вийшла з вагона. Вона тепер говорила до подруги з платформи, крізь відчинене вікно.

– Потурбуйся про себе, Джейн, – казала вона. – Не застудися. Зараз ми маємо підступний час року, а ти вже не така молода, якою колись була.

– Я знаю, – сказала міс Марпл.

– І припини сушити собі голову над тим, що від мене почула. Ми зробили все, що могли.

Міс Марпл кивнула головою й сказала:

– Не стовбич на холоді, Елспето. Бо ти застудишся, а не я. Іди й випий філіжанку гарячого чаю в кімнаті-ресторані. Ти маєш час, ще дванадцять хвилин до того, як твій потяг відійде назад, до міста.

– Я подумаю й, можливо, так і зроблю. До побачення, Джейн.

– До побачення, Елспето. Щасливого тобі Різдва. Сподіваюся, з Маргарет усе гаразд. Бажаю тобі цікаво провести час на Цейлоні й привітати від мене дорогого Родеріка, якщо він досі пам'ятає мене, у чому я сумніваюся.

– Звичайно ж, він пам'ятає тебе – і дуже добре. Ти ж допомогла йому, коли він ще навчався в школі, – пам'ятаєш, як у нього зникли гроші із замкненої шафки, – він ніколи про це не забуде.

– А, он ти про що, – сказала міс Марпл.

Місіс Макгілікаді відвернулася, пролунав свисток, і поїзд став набирати швидкість. Міс Марпл дивилася, як віддаляється кремезне й повне тіло її подруги. Елспета могла їхати на Цейлон із чистою совістю: вона виконала свій обов'язок і була вільна від подальших зобов'язань.

Міс Марпл не відхилилася на спинку сидіння, коли потяг почав набирати швидкість. Натомість вона випросталася й віддалася серйозним роздумам. Хоч у розмові міс Марпл нерідко була багатослівною й неухважною, її думки завжди були чіткими й гострими. Вона мала розв'язати проблему, проблему своєї власної подальшої поведінки; і хоч це й могло здатися дивним, проте вона постала перед нею, як і перед місіс Макгілікаді, як проблема обов'язку.

Місіс Макгілікаді сказала, вони обидві зробили те, що могли зробити. Так воно й справді було в стосунку до місіс Макгілікаді, але щодо себе самої міс Марпл такою певною не була.

Можливо, їй слід би скористатися зі свого не зовсім звичайного обдарування. Але чи не надто вона самовпевнена... Зрештою, що може вона зробити? Слова її подруги повернулися до неї: «Ти вже не така молода, якою колись була...»

Подібно до генерала, який холоднокровно опрацьовує план своїх бойових операцій, або до бухгалтера, що обмірковує наступну торговельну обладку, міс Марпл зважувала й упорядковувала у своїй свідомості факти за й проти своїх подальших дій. Ось ті факти, які можна було визнати сприятливими:

1. Мій тривалий досвід життя та мое знання людської природи.

2. Сер Генрі Клітерінг та його хрещеник (здається, він тепер працює в Скотленд-Ярді), який так добре показав себе під час розслідування вбивства в Літл-Педоксі[1 - Ідеться про події, які Агата Крісті описала в повісті «Оголошено вбивство». (Тут і далі примітки перекладача.)].

3. Другий син мого небожа Реймонда Дейвід, який працює, я майже переконана, у системі англійських залізниць.

4. Син Грізельди Леонард, який так добре тямить у мапах.

Міс Марпл розглянула ці факти й схвалила їх. Вони були дуже необхідні на тлі фактів несприятливих – насамперед слабкості її тіла.

«Навряд чи я змогла б, – подумала міс Марпл, – поїхати туди, сюди й куди завгодно, щоб здійснити розслідування і з'ясувати те або те».

Атож, саме в цьому була головна складність – її вік і слабкість організму. Хоч для свого віку вона має непогане здоров'я, але вона стара. І якщо доктор Гейдок суворо заборонив їй працювати в саду, то навряд чи він дозволить їй їздити по країні, щоб розслідувати вбивство. Бо саме це, по суті, вона збирається робити – і саме тут її чекають щонайбільші труднощі. Бо якщо досі її просили взяти участь у розслідуванні й допомогти поліції, то тепер вона сама взяла на себе ініціативу знайти злочинця. І вона навіть не була переконана в тому, що їй дуже хочеться зайнятися цією справою... Вона стара – стара і стомлена. Тепер, після такого стомливого дня, вона не має найменшого бажання розпочинати нехай там що. Вона хоче лише добутися додому, посидіти біля вогню, добре повечеряти й лягти спати, а завтра попрацювати в садку: підрізати гілля або щось підправити, не нахилиючись і не перенапружуючи себе...

– Я надто стара, щоб уплутувати себе в нові авантюри, – сказала міс Марпл, звертаючись до самої себе й неуважно дивлячись у вікно на довгу й вигнуту лінію насипу.

Вигин...

Щось легенько заворушилося в її пам'яті... Той поворот відразу після того, як контролер пробив їхні квитки...

У неї раптом виникла ідея. Лише ідея. Зовсім нова ідея...

Обличчя міс Марпл зарожевіло. Несподівано її втому як рукою зняло.

– Завтра вранці я напишу Дейвіду, – сказала вона собі.

І в ту ж мить ще одна цінна думка зблиснула в її голові.

– Як я могла забути! Моя вірна Флоренс!

II

Міс Марпл заходилася методично опрацьовувати план своєї кампанії, не забуваючи про те, що наближаються дні Різдва, які, безперечно, стануть тим фактором, що гальмуватиме розвиток подій.

Вона написала своєму троюрідному племінникові Дейвідові Весту, поєднавши привітання з різдвяними святами з проханням якнайскоріше надати потрібну їй інформацію.

На щастя, як і в попередні роки, її запросили в дім пастора на різдвяну вечерю, і там вона змогла зустрітися з молодим Леонардом, що приїхав додому на різдвяні вакації й чудово розумівся на мапах.

Мапи були найбільшим захопленням Леонарда. Причина того, чому стара леді цікавиться великомасштабною мапою конкретної місцевості, не розбудила його цікавості. Він міг розповісти про мапи все, що завгодно, і написав для неї на папері, які саме могли знадобитися для її мети. Він навіть зробив більше. Виявив, що в його колекції була така мапа, і надав її для тимчасового користування. Міс Марпл пообіцяла, що поводитиметься з нею дуже обережно й у належний час поверне.

III

– Мапи! – сказала його мати Грізельда, яка, хоч і мала вже дорослого сина, здавалася молодою й квітучою, надто молодою й квітучою для старого й обшарпаного церковного дому, у якому вона жила. – Навіщо їй потрібні мапи? Що вона там знову затіяла?

– Не знаю, – сказав молодий Леонард. – Не пам’ятаю, щоб вона мені пояснила, навіщо їй знадобилися мапи.

– Спробуй-но вгадати... – сказала Грізельда. – Усе це здається мені вельми сумнівним... Нашій бабусі вже стільки років, що могла б уже й забути про такі розваги.

– Про які розваги? – запитав Леонард, однак Грізельда відповіла ухильно:

– Вона надто полюбляє пхати носа в усе на світі. Але навіщо їй усе-таки мапи, ніяк не можу здогадатися.

Незабаром міс Марпл одержала листа від троюрідного племінника Дейвіда Веста. У ньому відчувалася велика прихильність до своєї неспокійної старенької тітки:

«Дорога тітко Джейн, що ти там знову собі замислила? Я зібрав для тебе інформацію, яку ти просиш надати. Існують лише два потяги, що відповідають умовам, про які ти мені написала: один із них відбуває з Педдінгтона в 4 : 33, а другий – рівно о п’ятій. Перший – звичайний пасажирський, який зупиняється в Гайдінг-Бродсвей, Барвел-Гіт, Брекгемптоні, а далі на всіх станціях до Маркет-Бейзинг. О п’ятій годині відбуває валлійський експрес на Кардіф, Ньюпорт і Свонсі. Поїзд о 4 : 50 може десь випередити перший із цих двох, хоч той і прибуває в Брекгемптон на п’ять хвилин раніше, а другий із них проминає поїзд о четвертій п’ятдесят перед самим Брекгемптоном.

У твоєму проханні мені вчувається якийсь смаковитий сільський скандал. Схоже, ти, повертаючись із міста, де шастала по крамницях, поїздом, який відходить о 4 : 50, побачила крізь віконце поїзда, що проминав той, у якому їхала ти, як дружину мера обіймає санітарний інспектор? Але яка тобі різниця, що то був за поїзд? Либонь, вони обоє поверталися з вікенду в Портколі? Дякую за пуловер.

Саме цього я й хотів. Як твій сад? Мабуть, у ньому зовсім мало роботи в цю пору року, так мені здається.

Твій назавжди

Дейвід».

Міс Марпл легенько всміхнулася, а потім обміркувала надану їй інформацію. Місіс Макгілікаді твердо заявила, що той вагон не був спальним. Отже, ішлося не про експрес на Свонсі. Її проминув поїзд, що вийшов із Лондона о 4 : 33.

Доведеться, можливо, ще не раз проїхатися тим маршрутом. Міс Марпл зітхнула, але уклала свій план.

Вона поїхала до Лондона, як і раніше, о 12 : 35, але цього разу повернулася до Брекгемптона не тим поїздом, який відходив о четвертій годині п'ятдесят хвилин, а тим, який відходив о четвертій тридцять три. Під час цієї подорожі нічого незвичайного не сталося, але вона змогла відзначити деякі деталі. Поїзд не був переповнений – о 4 : 33 ще не настав пік вечірнього руху. На всі вагони першого класу був лише один пасажир – дуже старий джентльмен, який читав журнал «Нью стейтсмен». Міс Марпл сиділа сама-одна в порожньому купе й на двох зупинках – Гайдінг-Бродсвей, Барвел-Гіт – вихилялася з вікна, дивлячись на пасажирів, що сідали в поїзд і виходили з нього. Невеличка кількість пасажирів третього класу сіли на зупинці Гайдінг-Бродсвей. На зупинці Барвел-Гіт кілька пасажирів третього класу повиходили з поїзда. Ніхто не сів у вагони першого класу й ніхто з них не вийшов, крім старого джентльмена, який вийшов зі своїм «Нью стейтсменом».

Коли поїзд наблизився до Брекгемптона і став завертати, міс Марпл підвелася на ноги і стала, обернувшись спиною до вікна, на яке опустила фіранку.

«Так, – вирішила вона, – крутий поворот і несподіване зменшення швидкості поїзда перед ним примушували пасажира втратити рівновагу й відкидали його до вікна, а фіранка в цю саму мить легко могла злетіти вгору». Вона виглянула назовні, у ніч. Світла було більше, аніж тоді, коли місіс Макгілікаді їхала в цьому самому поїзді: день був не такий похмурий, а проте мало що можна було побачити. Для того щоб оглянути навколишню місцевість, їй доведеться повторити цю подорож при денному світлі.

Наступного дня вона виїхала до Лондона вранішнім поїздом, купила там чотири наволочки (але які ціни!), прагнучи поєднати своє розслідування з найнагальнішими домашніми потребами, і повернулася додому потягом, який відходив від Педдінгтонського вокзалу о 12 : 15. Вона знову була сама-одна у вагоні першого класу.

«Уся справа в надто високих податках, – подумала міс Марпл. – Ніхто не може дозволити собі подорожувати в першому класі, крім бізнесменів, і то тільки в години пік. Певно, вони мають можливість включити вартість поїзду у свої службові витрати».

Десь за чверть години до того, як поїзд мав прибути на станцію Брекгемптон, міс Марпл дістала мапу, яку Леонард надав їй у тимчасове користування, і почала оглядати місцевість. Вона дуже ретельно вивчила мапу ще до поїздки й тепер, помітивши назву станції, яку вони проїхали, точно знала, де перебуває, коли поїзд почав зменшувати швидкість перед поворотом. Дуга повороту була дуже великою. Міс Марпл, притулившись носом до вікна, з пильною увагою роздивлялася місцевість, яка лежала під нею (поїзд ішов по досить високому насипу). Вона розділила свою увагу між оглядом зовнішньої місцевості та мапою, аж поки нарешті поїзд не зупинився в Брекгемптоні.

Того вечора вона написала й укинула до поштової скриньки листа, адресованого міс Флоренс Гіл, Медісон-роуд, 4, Брекгемптон... Наступного дня вона навідалася в бібліотеку графства й уважно дослідила адресну книгу та географічний довідник Брекгемптона, а також ознайомилася з історією графства.

Нова версія міс Марпл була досить розпливчатою й схематичною, але досі ніщо їй не суперечило. Те, що вона припускала, було можливим. Наразі її це задовольняло.

Але наступний крок вимагав дій – дій багатьох і досить напружених, дій такого характеру, до яких вона була фізично не готова. Якщо вона хоче остаточно підтвердити або спростувати свою теорію, їй треба на цьому етапі знайти підтримку й допомогу. Але хто міг би їй допомогти? Міс Марпл перебрала в пам'яті кілька імен та можливостей, відкидаючи кожен роздратованим похитуванням голови. Люди, на чий розум і кмітливість вона могла б покласти, надто заклопотані своїми власними справами. Вони не тільки виконують якусь важливу роботу, а навіть їхнє дозвілля визначене далеко наперед. А з людей не

надто розумних, хоч вони, може, і мають досить вільного часу, користі небагато – так вирішила міс Марпл.

Вона глибоко замислилася, і її невпевненість та розгубленість дедалі зростали.

Потім раптом у голові в неї прояснилося. Вона радісно викрикнула ім'я:

– Як же я могла забути! Ну звичайно ж! Люсі Айлесберроу!

Розділ четвертий

I

Ім'я Люсі Айлесберроу було вже досить відоме в певних колах.

Люсі Айлесберроу мала тридцять два роки. Свого часу вона була першою ученицею на математичному факультеті Оксфорда, володіла, як усі вважали, блискучими здібностями, і ніхто не сумнівався в тому, що її чекає попереду велика наукова кар'єра.

Але Люсі Айлесберроу володіла не лише блискучим розумом наукового спрямування, а й практичним тверезим глуздом. Вона не могла не звернути увагу на те, що навіть блискуча академічна кар'єра оплачується надзвичайно низько. Вона не мала ані найменшого бажання навчати студентів і любила контактувати з людьми, які були наділені розумом набагато менш блискучим, ніж її власний. Одне слово, вона любила людей, людей усіх видів і різновидів, а не одних і тих самих людей протягом тривалого часу. Вона також любила гроші й не намагалася це приховати. А щоб заробити багато грошей, треба було вміти використовувати найгостріші потреби суспільства.

Люсі Айлесберроу відразу виявила одну з таких найгостріших потреб – потребу у кваліфікованій домашній прислузі будь-якого виду чи різновиду. І на

превеликий подив своїх друзів та колег, що трудилися в науковій сфері, Люсі Айлесберроу пішла працювати в галузь домашнього обслуговування.

Там вона відразу домоглася негайного й надійного успіху. Тепер, після того як минули кілька років, її знали на всій території Британських островів. Було цілком нормально для дружини весело сказати своєму чоловікові: «Усе буде гаразд, я можу поїхати з тобою до Штатів. Мені пощастило роздобути Люсі Айлесберроу!» Великою перевагою Люсі Айлесберроу був той факт, що коли вона приходила в дім, господиня могла забути про всі свої турботи, тривоги та тяжку роботу. Люсі Айлесберроу робила геть усе, доглядала за всім і все могла передбачити. Вона була неймовірно компетентна в будь-якій сфері, яку тільки можна собі уявити. Вона доглядала старих людей, брала на себе всі турботи про малих дітей, піклувалася про хворих, готувала божественно смачні страви, уміла знайти спільну мову зі старими слугами (якщо такі в домі були, та здебільшого їх там не бувало), уміла бути тактовною з неможливими людьми, знала, як заспокоїти розхитані нерви п'яниць, чудово ладнала із собаками. А головне – вона ніколи не зважала на те, що саме доводилося їй робити. Вона шкребла підлогу на кухні, копала землю в саду, прибирала за собаками й переносила вугілля.

Одним із її правил було ніколи не найматися на тривалий час. Два тижні були її звичним періодом – якщо ж вона погоджувалася працювати протягом місяця, то це пояснювалося якимись надзвичайними обставинами. За ці два тижні вам доводилося платити величезну суму грошей. Зате протягом цих двох тижнів ви жили, як на небесах. Ви могли цілковито розслабитися, поїхати за кордон, залишатися вдома, робити все, що вам заманеться, будучи впевнені, що у вашому домі все гаразд, бо в ньому порядкують талановиті руки Люсі Айлесберроу.

Природно, попит на її послуги був величезний. Якби вона хотіла, то могла б забезпечити себе роботою на три роки вперед. Їй пропонували величезні суми за те, щоб вона погодилася працювати постійно. Але Люсі не мала ніякого бажання працювати постійно, та й ніколи не мала вона звички зазирати вперед далі, ніж на півроку. І десь протягом цих півроку невідомо для клієнтів, які так прагнули її послуг, вона завжди вигадувала для себе певні короткі періоди, які давали їй змогу або влаштувати для себе розкішні вакації (позаяк вона не мала потреби витратити гроші на щось інше, бо їй не тільки щедро платили, а й утримували на всьому готовому), або найматися на дуже короткий час на роботу, яка приваблювала її фантазію або своїм характером, або тим, що «їй подобалися

люди». Атож, вона мала цілковиту волю обирати серед людей, які прагнули її послуг, і мала звичай обирати лише тих, хто припадав їй до смаку. Просто багаті люди далеко не завжди мали шанс купити послуги Люсі Айлесберроу. Вона залишала за собою право шукати й обирати, і вона шукала й обирала. Таке життя надзвичайно їй подобалося, і вона знаходила в ньому невичерпне джерело розваг і втіхи.

Люсі Айлесберроу читала й перечитувала листа від міс Марпл. Вона познайомилася з міс Марпл два роки тому, коли її послуг зажадав письменник Реймонд Вест, автор відомих романів. Він найняв її для догляду за своєю старою тіткою, яка одужувала від запалення легень. Люсі погодилася на цю роботу й поїхала до Сент-Мері-Мід. Міс Марпл дуже сподобалася їй. Що ж до міс Марпл, то коли з вікна своєї спальні вона побачила, як Люсі Айлесберроу скопала грядку під солодкий горошок саме так, як потрібно скопати, вона відхилилася назад на свої подушки, зітхнувши з полегкістю, з'їла кілька страв, дієтичних, але смачних, які зготувала для неї Люсі Айлесберроу, і з приємністю вислухала розповідь своєї старої дратівливої покоївки про те, як: «Я показала тій міс Люсі Айлесберроу модель вишивки, якої вона ніколи не бачила і про яку ніколи не чула. Вона мені дуже чемно подякувала». Міс Марпл тоді неабияк здивувала лікаря швидкістю свого одужання.

Міс Марпл написала їй, запитуючи, чи міс Айлесберроу зможе виконати для неї певну роботу – роботу досить-таки незвичайну. Чи не змогла б міс Айлесберроу десь зустрітися з нею, щоб вони могли обговорити цю справу?

Люсі Айлесберроу спохмурніла на хвилину або дві й глибоко замислилася. Правду кажучи, роботою вона була завантажена по вуха. Але тому, що роботу було названо «незвичайною», а спогади про особистість міс Марпл примусили її завагатися, вона відразу зателефонувала міс Марпл і повідомила, що приїхати до Сент-Мері-Мід не може, бо перебуває на роботі, але наступного дня вона буде вільна від другої до четвертої години й могла б зустрітися з міс Марпл десь у Лондоні. Вона запропонувала їй зустрітися в її клубі – досить незвичайному закладі, який мав ту перевагу, що в ньому було кілька темних кабінетів, майже завжди порожніх.

Міс Марпл прийняла пропозицію, і наступного дня їхня зустріч відбулася.

Вони обмінялися привітаннями. Люсі Айлесберроу провела свою гостю до найтемнішого кабінету й сказала:

– Боюся, я надто завантажена тепер, щоб виконати ваше доручення, та, можливо, ви все ж таки розповісте мені, чого від мене хочете.

– Мое доручення справді дуже просте, – сказала міс Марпл. – Незвичайне, але просте. Я хочу, щоб ви знайшли труп.

На якусь мить у свідомості Люсі промайнула підозра, що в міс Марпл негаразд із головою, проте цю думку вона відразу відкинула. Міс Марпл завжди мислила надзвичайно тверезо. Вона мала на увазі саме те, що сказала.

– Який саме труп? – запитала Люсі Айлесберроу з гідним подиву самовладанням.

– Труп жінки, – пояснила міс Марпл. – Труп жінки, яку було вбито – власне кажучи, задушено – в поїзді.

Брови в Люсі легенько підскочили вгору.

– Це й справді незвичайне доручення. Розкажіть мені, про що саме йдеться.

Міс Марпл розповіла їй про все. Люсі Айлесберроу слухала уважно, не перебиваючи. Наприкінці розповіді вона сказала:

– Тут усе залежить від того, чи ваша подруга справді це бачила, чи їй примарилося...

Вона залишила речення незакінченим, ніби хотіла почути відповідь на своє запитання.

– Елспета Макгілікаді нічого ніколи не вигадує, – сказала міс Марпл. – Тому я й покладаюся на те, що вона розповіла. Якби щось подібне розповіла мені Дороті Катрайт – тоді це було б зовсім іншою справою. Дороті завжди готова розповісти цікаву історію, і нерідко вона щиро вірить у її правдивість, і якась частка правди в ній дійсно є, однак не більше, ніж зовсім мізерна частка. Але Елспета зовсім не така жінка, яка може повірити в щось неймовірне, у щось таке, чого не може статися. Вона не піддається жодному навіюванню, тверда, як граніт, і ніколи не дозволить, аби їй щось привиділося.

– Розумію, – замислено мовила Люсі. – Гаразд, припустімо, усе так і було. Але як саме я зможу допомогти вам?

– Ви справили на мене велике враження, – сказала міс Марпл. – І ви, либонь, розумієте, що я вже не маю тієї фізичної сили, яка дозволила б мені вжити тих заходів, які я вважаю потрібними.

– Ви хочете, щоб я здійснила розслідування? Саме такої допомоги ви від мене чекаєте? Але хіба поліція вже не зробила все, що слід? Чи ви думаєте, поліція зробила це вкрай недбало?

– Ой, ні, – заперечила міс Марпл. – Я не можу сказати, що поліція виявила недбалість. Але річ у тому, що в мене виникло одне припущення про труп задушеної жінки. Він має десь бути. Якщо його не знайшли в поїзді, то, певно, зіпхнули або викинули з вагона – але його також не знайшли ніде поблизу колії. Тому я проїхала тим самим рейсом, намагаючись з'ясувати, чи там є таке місце, де тіло можна викинути з поїзда й ви не знайдете його поблизу колії – і таке місце є. Залізниця утворює велику дугу, перш ніж потяг прибуває до Брекгемптона, і тягнеться по вершині високого насипу. Якщо тіло викинули там, де потяг нахилився під певним кутом, то тіло просто не могло не скотитися з насипу.

– Але ж воно досі має лежати там, і там також його можна було знайти.

– О, так. Але його, певно, звідти прибрали... Але ми ще про це поговоримо. Ось те місце – на мапі.

Люсі нахилила голову – подивитися туди, куди показував палець міс Марпл.

– Тепер воно розташоване в передмісті Брекгемптона, – сказала міс Марпл, – але раніше то був сільський дім із великим парком та прилеглими територіями, і він досі стоїть там, цілий-цілісінький, оточений будівельними майданчиками та невеличкими приміськими будинками. Він називається Резерфорд-Хол. Його збудував чоловік на ім'я Крекенторп, дуже багатий промисловець, у 1884 році. Тепер у тому будинку живе, наскільки мені відомо, син Крекенторпа, уже старий чоловік, зі своєю дочкою. Залізниця охоплює половину того маєтку.

– І що ви хочете мені доручити?

Міс Марпл відповіла відразу:

– Я хочу, щоб ви найнялися туди на роботу. Усі тепер стогнуть, що неможливо знайти нормальну домашню прислугу – тож я не думаю, що це буде складно.

– Ні, я також не думаю, що це буде складно.

– Наскільки мені відомо, містера Крекенторпа вважають в окрузі великим скупієм. Якщо ви погодитеся на низьку платню, то я доплачуватиму її до прийнятної для вас цифри, що, як я думаю, має бути набагато вищою за середню.

– Ви доплачуватимете мені за складність?

– Не так за складність, як за небезпеку. Ця робота може бути небезпечною. Я вважаю за свій обов'язок попередити вас про це.

– Не думаю, – замислено проказала Люсі, – щоб можливість небезпеки стримала мене.

– Я й не думала, що вона вас стримає, – сказала міс Марпл. – Ви не така людина.

– Певно, ви навіть подумали, що така перспектива заохотить мене? Мені не довелося пережити багато небезпек у своєму житті. Але ви справді думаєте, що тут можлива якась небезпека?

– Хтось скоїв, – нагадала їй міс Марпл, – вельми успішний злочин. Ніхто не закликав шукати вбивцю, ніхто навіть не висловив справжньої підозри. Дві старенькі жінки розповіли досить мало ймовірну історію, поліція провела коротке розслідування й нічого не виявила. Тому все залишилося спокійним і приємним. Тож я не маю підстав думати, щоб цей хтось, хоч би ким він був, захоче, щоб у цій справі знову почали копатися – а надто в тому випадку, якщо ви досягнете успіху.

– І що я маю робити конкретно?

– Пошукати якихось слідів біля насипу: клапоть одягу, поламані кущі – щось подібне до цього.

Люсі кивнула.

– А потім?

– Я буду зовсім близько від вас, – сказала міс Марпл. – Моя давня служниця, вірна Флоренс, живе в Брекгемптоні. Протягом багатьох років вона доглядала своїх стареньких батьків. Тепер обоє померли, і вона бере квартирантів – усі вони здебільшого вельми респектабельні люди. Вона погодилася надати мені кімнату. Вона доглядатиме мене з великою відданістю, а я маю таке відчуття, що повинна бути якомога ближче до вас. Я пропоную, аби, наймаючись на службу, ви сказали, що маєте стару тітку, яка живе поблизу, і хочете перебувати якомога ближче до неї, а також вам буде потрібно чимало вільного часу, щоб мати змогу часто навідувати її.

Люсі знову кивнула.

– Післязавтра я збиралася до Таорміни, – сказала вона. – Утім, вакації можуть і зачекати. Але я можу пообіцяти вам лише три тижні. Далі я завантажена по вуха.

– Трьох тижнів цілком вистачить, – сказала міс Марпл. – Якщо протягом трьох тижнів ми нічого не знайдемо, то в нас будуть усі підстави викинути з голови цю історію, як кошмарний сон.

Міс Марпл поїхала додому, а Люсі після коротких роздумів зателефонувала до брекгемптонського бюро з винаймання прислуги, завідувачка якого була її давньою знайомою. Вона пояснила їй своє бажання найнятися на службу десь недалеко, щоб перебувати поблизу від своєї «тітки». Відкинувши під різними вигаданими причинами кілька вигідних пропозицій, вона дочекалася, поки було названо Резерфорд-Хол.

– Це, схоже, якраз те, що мені потрібно, – твердо заявила Люсі.

Бюро з винаймання зателефонувало до міс Крекенторп. Міс Крекенторп зателефонувала Люсі.

Через два дні Люсі покинула Лондон і виїхала до Резерфорд-Холу.

II

У своєму маленькому автомобілі Люсі Айлесберроу в'їхала в монументальну чавунну браму. Відразу за брамою стояла невеличка сторожка, тепер цілком зруйнована чи то внаслідок недогляду, чи то ще від часів війни – про це важко було сказати. Довга й покручена під'їзна дорога вела до будинку крізь похмурі хащі рододендронів. Люсі перехопило подих, коли вона побачила будинок, схожий на занедбаний Віндзорський замок у мініатюрі. Щоправда, кам'яні сходи перед парадними дверима були напівобвалені й засмічені, а крізь притрушену гравієм під'їзну дорогу пробивався бур'ян.

Люсі смикнула за шворку старомодного металевого дзвінка, і його дзенькіт відлунням розійшовся всередині будинку. Неохайна жінка, витираючи руки об фартух, відчинила двері й подивилася на неї підозрливим поглядом.

– Вас чекають, чи не так? – запитала вона. – Міс Хай-Там-Вас-Як-Берроу, так мені сказали.

– Усе правильно, – підтвердила Люсі.

Будинок був до розпачу холодний усередині. Служниця провела її через темний хол і відчинила двері, які були праворуч. На превеликий подив Люсі, за дверима була досить приємна вітальня з книжками й обтягнутими кольоровою тканиною стільцями.

– Я їй доповім, – сказала жінка й зачинила за собою двері, спершу обдарувавши Люсі вкрай несхвальним поглядом.

Через кілька хвилин двері відчинилися знову. Після першого ж погляду Люсі вирішила, що Емма Крекенторп їй подобається.

Це була жінка середнього віку, у якій не було нічого особливого: ані симпатична, ані негарна, скромно вдягнена у твідову сукню та в пуловер, із зачесаним назад чорним волоссям, яке обрамлювало обличчя зі спокійними очима горіхового кольору.

– Міс Айлесберроу? – запитала вона надзвичайно приємним голосом й подала їй руку.

Потім на її обличчі з'явився вираз сумніву.

– Я не певна, – сказала вона, – чи це справді та посада, яку ви шукаєте. Розумієте, мені не потрібна управителька дому, яка наглядала б за порядком. Мені потрібна жінка, яка виконувала б роботу.

Люсі відповіла, що саме цього потребує більшість людей.

Емма Крекенторп сказала тоном вибачення:

– Так багато людей, схоже, думають, що їм досить витерти пилюку, і вони зроблять свою домашню роботу. Але я й сама спроможна витерти пилюку.

– Я вас цілком розумію, – сказала Люсі. – Вам потрібна служниця, яка вміла б готувати, прати одяг, робити всю хатню роботу й завантажувати вугілля в бойлер. Не турбуйтеся, я все це вмію робити. Я не боюся роботи.

– Це, боюся, надто великий дім, і дуже незатишний. Щоправда, ми живемо лише в кількох кімнатах – тобто я й мій батько. Він, можна сказати, інвалід. Ми живемо скромно, плита в нас на кухні найзвичайнісінька, фірми «Ага». Я маю кількох братів, але вони тут бувають нечасто. До нас приходять дві жінки – місіс Кіддер щоранку й місіс Гарт три дні на тиждень – почистити бронзу й усе таке. Ви маєте власний автомобіль?

– Так. Він може стояти й просто неба, якщо нема куди його помістити. Йому не звикати.

– О, ми маємо досить місця у старих стайнях. Про це можете не турбуватися. – Вона спохмурніла на мить, а тоді сказала: – «Айлесберроу» – досить незвичайне

прізвище. Хтось із моїх друзів розповідав мені про Люсі Айлесберроу – чи не Кеннеді?

– Родину Кеннеді я знаю. Я була з ними в Північному Девоні, коли місис Кеннеді народила дитину.

Емма Крекенторп усміхнулася.

– Я пам'ятаю, вони сказали мені, що ніколи їм не жилося так чудово, як тоді, коли ви доглядали за всім. Але я тоді подумала, що ваші послуги, либонь, коштують надзвичайно дорого. Сума, яку я назвала у своєму оголошенні...

– Цілком мене задовольняє, – сказала Люсі. – Розумієте, для мене найважливіше бути поблизу від Брекгемптона. Я маю стареньку тітку в критичному стані здоров'я, і мені треба перебувати не надто далеко від неї. Тому розмір платні для мене зараз не головне. Звичайно, я повинна щось заробляти, але для мене також надзвичайно важливо мати змогу щодня відлучатися бодай на кілька годин.

– Звичайно, ви матимете таку можливість. Скажімо, відразу після полудня й до шостої вечора, це вас улаштує?

– Цілком.

Міс Крекенторп на мить завагалася, перш ніж сказати:

– Мій батько вже старий, і... часом терпіти його буває важко. Він не любить, коли хтось тринькає гроші, й іноді може образити людину. Мені не хотілося б...

Люсі швидко урвала її:

– Я звикла мати справу зі старими людьми будь-якого різновиду, – сказала вона. – Мені завжди вдається зберігати з ними добрі стосунки.

Емма Крекенторп, схоже, заспокоїлася.

«Певно, складні стосунки з батьком, – зробила свій діагноз Люсі. – Схоже, він неабиякий самодур».

Їй надали велику похмуру спальню, яку марно намагався нагріти невеличкий електричний обігрівач, а потім господиня показала їй весь дім – великий і незатишний особняк. Коли вони проминали двері, що виходили в хол, чоловічий голос проревів:

– Це ти, Еммо? З новою дівкою? Ану, тягни її сюди, я хочу подивитися на неї.

Емма почервоніла й подивилася на Люсі вибачливим поглядом.

Дві жінки увійшли до кімнати. Її стіни були обтягнуті чорним оксамитом, вузькі вікна пропускали дуже мало світла, і кімната була заставлена важкими вікторіанськими меблями з червоного дерева.

Старий містер Крекенторп напівлежав в інвалідному кріслі, до якого притулився його ціпок зі срібною голівкою.

Це був високий худий чоловік, шкіра в нього на обличчі звисала складками. Тому його обличчя було схоже на морду бульдога із забіякуватим підборіддям, що виступало вперед. Він мав густе чорне волосся із сивиною, маленькі підозріливі очі.

– Ану, дайте-но подивитися на вас, молода леді.

Люсі підійшла до нього, стримана й усміхнена.

– Я хочу, щоб ви відразу зрозуміли одну річ. Те, що ми живемо у великому домі, не означає, що ми багаті. Ми не багаті. Ми живемо просто – ви мене чуєте? – просто. Не уявляйте собі, що ми тут імо казна-що. Тріска – риба нічим не гірша, ніж палтус, і нею можна харчуватися щодня, не забувайте про це! Я не терплю марнотратства. Я живу тут, бо цей дім побудував мій батько, і мені він подобається. Коли помру, вони можуть його продати, якщо захочуть – і, думаю, вони захочуть. Їм чуже почуття родини. Цей дім добре збудований – він міцний, і ми маємо при ньому власну землю. Він дозволяє нам жити приватним життям. Ми могли б виторгувати багато грошей, якби продали землю на забудову, але цього не буде, поки я живий. Ви мене не виселите з моєї землі доти, доки не винесете звідси ногами вперед.

Він блиснув поглядом на Люсі.

- Отже, ваш дім - ваша фортеця? - сказала вона.

- Ви глузуйте з мене?

- Звичайно, ні. Мабуть, це дуже цікаво - жити в справжньому сільському домі посеред великого міста.

- Саме так. Хіба ви можете побачити звідси інший будинок? Ні, ви побачите лише поле, на якому пасуться корови, - і то в самому центрі Брекгемптона. Іноді ви можете почути слабкий гуркіт вуличного руху, коли вітер віє в цьому напрямку - але загалом ви живете в тихій сільській місцевості.

Без паузи й не змінюючи тон, він сказав, звертаючись до дочки:

- Зателефонуй тому ідіотові лікарю. Скажи йому, що з останніх ліків, які він мені приписав, не було ніякої користі.

Люсі й Емма вийшли з кімнати. Він закричав їм навздогін:

- І не впускай сюди ту кляту жінку, яка витирає тут порох! Вона всі мої книжки попереставляла.

Люсі запитала:

- І давно містер Крекенторп став інвалідом?

Емма відповіла досить ухильно:

- О, вже багато років тому... А ось наша кухня.

Кухня була величезною. Неймовірних розмірів кухонна плита стояла холодна й занедбана... «Ага» притулилася поруч неї.

Люсі запитала, у який час вони ідять, й оглянула комору з продуктами. Після чого весело сказала, звертаючись до Емми Крекенторп:

- Тепер я знаю все. Не турбуйтеся. Довіртеся мені.

Емма Крекенторп зітхнула з великою полегкістю, лягаючи в той вечір спати, і промовила:

- Кеннеді казали правду. Вона просто диво.

Наступного ранку Люсі прокинулася о шостій. Вона прибрала в домі, почистила овочі, приготувала й подала сніданок. Разом із місіс Кіддер вони застелили ліжка й об одинадцятій годині випили міцного чаю з печивом на кухні. Розм'якла від того, що Люсі «не бундючиться», та від міцного й солодкого чаю, місіс Кіддер дозволила собі розслабитися й побазікати. Це була маленька, худорлява жінка з гострими очима й міцно стиснутими губами.

- Він справжній скнара. Як їй, бідолашній, доводиться з ним важко! А проте вона не належить до тих жінок, які дозволяють по собі топтатися. Вона здатна домогтися свого, коли це необхідно. Коли приїздять джентльмени, вона завжди наполягає, щоб іжа була пристойна.

- Джентльмени?

- Так. Це досить велика родина. Найстарший син - містер Едмунд - убитий на війні. Містер Седрік живе десь за кордоном. Він не одружений. Малює картини з іноземними сюжетами. Містер Гарольд живе в Лондоні, має якусь контору в Сіті[2 - Сіті - фінансовий центр Лондона.], одружений із дочкою графа. Потім містер Альфред, чоловік вельми приемний, але він тут як біла ворона, раз або двічі потрапляв у скрутні ситуації, а ще є містер Браен, чоловік міс Едіт, завжди такий люб'язний, вона померла кілька років тому, але він залишився з родиною, ну й ще панич Александер, синок міс Едіт, малий хлопчисько. Він навчається в школі, але завжди приїздить сюди на вакації. Міс Емма його обожнює.

Люсі намагалася запам'ятати всі ці відомості, не забуваючи доливати чаю своїй співрозмовниці, яку потягло на відвертість. Нарешті місіс Кіддер неохоче підвелася на ноги.

– Схоже, ми добре почаювали сьогодні вранці, – сказала вона з подивом у голосі. – Допомогти вам почистити картоплю, моя люба?

– Я вже її почистила.

– Невже справді? І коли ви встигаєте всьому дати раду? Ну то я, певно, піду, бо мені тут уже немає чого робити.

Місіс Кіддер пішла собі, а Люсі, маючи вільний час, почала шкребти кухонний стіл – вона вже давно прагнула його обшкребти, але мусила зачекати, щоб не образити місіс Кіддер, бо ця робота належала до її прямих обов'язків. Потім вона почистила срібло, аж поки воно не засяяло, як сонце. Зготувала ланч, подала його на стіл, прибрала зі столу, помила тарілки й о пів на третю була готова вирушити в пошукову експедицію. Але спершу вона поставила на тацю речі, необхідні для чаю, поклала туди ж таки сандвічі, хліб та масло й накрила їх вологою серветкою, щоб не засохли.

Вона оглянула сад, що було цілком нормальним для нової людини. Біля кухні знайшла лише кілька грядок, городини було зовсім мало. Теплиці лежали в руїнах. Стежки повсюди заросли бур'янами. Лише трав'яний бордюр біля будинку був у відносно доброму стані й не заріс бур'янами, і Люсі подумала, що тут доклала своїх рук Емма. Садівник був дуже старим чоловіком, майже глухим і тільки вдавав, ніби працює. Люсі приязно погомоніла з ним. Він жив у хатині, що стояла біля стаень.

Від стаень була прокладена через парк алея, обгороджена з обох боків, яка вела до залізничного насипу й проходила під аркою залізничного мосту, де з'єднувалася з неширокою дорогою.

Через кожні кілька хвилин по арці залізничного мосту з гуркотом проїздили потяги. Люсі спостерігала за ними й звернула увагу на те, що, виїжджаючи на дугу, яка охоплювала ззаду маєток Крекенторпів, вони значно уповільнювали хід. Вона пройшла під аркою залізничного мосту й вийшла на дорогу. Було схоже, що тією дорогою мало хто користувався. По один її бік височів залізничний насип, по другий – висока стіна, що оточувала якісь фабричні будівлі. Люсі йшла по тій дорозі, аж поки не вийшла на вулицю, де стояли невеличкі будинки. Там вона почула, як від головної вулиці, що була неподалік, долинає гуркіт міського руху. Вона подивилася на годинник. З будиночка

поблизу вийшла жінка, і Люсі її зупинила.

– Пробачте, ви не скажете мені, чи є десь тут поблизу телефон-автомат?

– Біля пошти, он там, за поворотом дороги.

Люсі подякувала й рушила далі, аж поки дійшла до пошти – власне, до будівлі, у якій розташувалися і крамниця, й пошта. Збоку до пошти притулилася телефонна кабіна. Люсі увійшла до кабіни й зателефонувала. Вона сказала, що хоче поговорити з міс Марпл. Жіночий голос відповів їй досить брутальним тоном.

– Вона відпочиває. Я не маю наміру її турбувати! Вона потребує відпочинку – це вже стара леді. Хто їй телефонує?

– Міс Айлесберроу. Нема потреби турбувати її. Лише перекажіть їй, що я вже прибула на місце, й усе йде добре, і що я їй повідомлю, коли матиму якісь новини.

Вона повісила слухавку й пішла назад до Резерфорд-Холу.

Розділ п'ятий

I

– Думаю, ви не станете заперечувати, якщо я трохи потренуюся в гольф у парку? – запитала Люсі.

– О, звичайно ж, ні. А ви любите гольф?

– Я граю не дуже добре, але люблю попрактикуватися. Такі вправи набагато приємніші, аніж просто вирушити на прогулянку.

– Тут нема де прогулятися поза нашим маетком, – прогарчав містер Крекенторп. – Там немає нічого, крім тротуарів і жалюгідних коробок, які вони чомусь називають будинками. Вони хотіли б прибрати до рук мою землю й побудувати на ній ще більше таких ящиків. Але їм не вдасться цього зробити, поки я живий. А я не збираюся помирати, аби потішити когось. Обіцяю вам, що я не помру, аби догодити нехай там кому!

Емма Крекенторп лагідно промовила:

– Годі тобі, тату.

– Я знаю, про що вони думають – і чого чекають. Усі вони. І Седрік, і той хитрий лис Гарольд із його самовдоволеною фізіономією. Що ж до Альфреда, то я просто дивуюся, чому він досі не пустив мені кулю в лоб. Хоч я не певен, що на Різдво він не мав намір укоротити мені віку. Я тоді неабияк здивував, можна сказати, приголомшив старого Квімпера. Він тоді поставив мені безліч обережних запитань.

– У кожного бувають подібні розлади шлунку, батьку.

– Я тебе зрозумів, ти хочеш сказати, що я забагато їм? Он що в тебе на думці. А чому я тоді багато з'їв? Тому що на столі було забагато їжі, надто багато їжі. Марнотратство й екстравагантне розтринькування грошей. І це нагадало мені про вас – ви, молода жінко. Ви зготували на ланч п'ять картоплин – і то досить великих. Двох картоплин вистачить кожному. Тож не готуйте більш як чотири наступного разу. П'яту картоплину ви змарнували сьогодні.

– Я її не змарнувала, містере Крекенторп. Я використаю її для іспанського омлету, який приготую вам на вечерю.

– Он як!

Коли Люсі виходила з кімнати, щоб винести тацю з кавою, вона почула, як він сказав:

– Яка хитра ця молода жінка, завжди знайде правильну відповідь. Але готує вона смачно та й непогана із себе.

Люсі Айлесберроу дістала зі своєї сумки найлегшу битку з тих, які здогадалася взяти із собою, і вийшла в парк, перелізши через паркан.

Вона почала вправлятися, раз у раз б'ючи по м'ячу. Через п'ять хвилин або десь так, м'яч, по якому вона погано влучила, упав на схил залізничного насипу. Люсі подерлася вгору й стала його шукати. Вона оглянулася й подивилася на будинок. Той був далеко, і ніхто не виявив найменшої цікавості до того, що вона там робить. Вона продовжила свої пошуки м'яча. Вряди-годи вона біла по м'ячеві з насипу, і він падав у високу траву. Протягом полудня обшукала десь третю частину насипу та землі під насипом. Нічого. Вона послала м'яч назад до будинку.

Але наступного дня вона на щось натрапила. Колючий кущ, який ріс десь на середині схилу, був поламаний. Його гілля було розкидане навколо. Люсі пильно оглянула ті гілки куща, які не зламалися. Вона знайшла клаптик хутра, настромлений на одну з колючок. Він був майже того самого кольору, що й кора дерева, світло-брунатного кольору. Люсі дивилася на нього протягом якоїсь миті, потім дістала з кишені ножиці й перерізала навпіл. Ту половинку, яку вона взяла собі, поклала до конверта, що був у неї в кишені. Потім спустилася по крутому схилу, намагаючись знайти щось іще. Вона пильно обдивлялася жорстку траву, яка росла попід насипом. Їй здалося, вона розгледіла слід, який хтось залишив, ідучи крізь високу траву. Але той слід був ледь помітний – далеко не такий виразний, який залишала за собою вона сама. Певно, він утворився чималий час тому й був надто мало помітний, аби вона могла бути переконаною, що це не гра її уяви.

Люсі розпочала ретельні пошуки в траві біля підніжжя насипу, навпроти зламаного колючого куща. Зрештою її пошуки були винагороджені. Вона знайшла емальовану коробку з компактною пудрою, невеличкий дешевий предмет. Загорнула у свою хусточку й поклала до кишені. Потім продовжила пошуки, але не знайшла більше нічого.

Наступного полудня вона сіла за кермо свого автомобіля й поїхала навідати хвору тітку. Емма Крекенторп сказала їй своїм лагідним голосом:

– Не поспішайте повертатися назад. Ми вас не чекатимемо раніше обіднього часу[3 - Тобто близько сьомої години вечора.].

– Дякую, але я повернуся не пізніше шостої години.

Будинок під номером 4 по Медісон-роуд був маленьким сірим будинком на маленькій сірій вулиці. Проте його вікна були завішені чистими ноттінгемськими шторами, його білі парадні сходи були начищені до блиску, як і добре відполірована ручка дверей. Двері відчинила висока жінка з похмурым поглядом, у чорній сукні, з великим вузлом чорного волосся на голові.

Вона подивилася на Люсі підозріливим поглядом, перш ніж провела її в дім, до міс Марпл.

Міс Марпл розташувалася в задній вітальні, вікна якої виходили на невеличкий і добре доглянутий садочок. Кімната здавалася до неможливості чистою, з безліччю мат і серветок, великою кількістю китайських прикрас, з гарнітуром яacobітських меблів і двома великими папоротями у вазонах. Міс Марпл, чия увага була захоплена плетінням, сиділа в глибокому кріслі біля вогню.

Люсі увійшла до кімнати й зачинила за собою двері. Вона сіла в крісло навпроти міс Марпл.

– А ви, либонь, мали рацію, – сказала вона.

Вона показала свої знахідки й розповіла, як вони потрапили їй до рук.

Легка барва втіхи зафарбувала щоки міс Марпл.

– Можливо, мені не слід так себе почувати, – сказала вона, – але приємно сформулювати теорію й потім переконатися, що вона відповідає дійсності.

Вона помацала пальцями невеличкий клапоть хутра.

– Елспета сказала, що на жінці було пальто зі світлого хутра. Я думаю, пудрениця була в кишені пальта й випала звідти, коли тіло покотилося вниз по схилу. Пудрениця не має жодних прикметних ознак, але вона може допомогти. Ви не забрали звідти все хутро?

– Ні, половину я залишила на колючці куща.

Міс Марпл схвально кивнула.

– Правильно зробили. Ви дуже розумна жінка, моя люба. Поліція захоче переконатися, як воно було насправді.

– Ви підете до поліції – з цими речами?

– Ні... Поки що ні... – Міс Марпл замислилася на якусь мить. – Думаю, спочатку треба знайти труп. Ви зі мною згодні?

– Так, звичайно, але чи не здається вам, що знайти його буде не так легко? Якщо всі ваші припущення правильні, то вбивця викинув тіло з поїзда, потім, імовірно, вийшов у Брекгемптоні, а потім – мабуть, у ту ж таки ніч – повернувся сюди й забрав тіло. Але що сталося потім? Він міг віднести його куди завгодно.

– Не куди завгодно, – заперечила міс Марпл. – Я не думаю, що ви зробили всі логічні висновки, моя люба міс Айлесберроу.

– Називайте мене Люсі. Чому ви вважаєте, що він не міг віднести труп куди завгодно?

– Бо в такому разі йому було б набагато легше вбити дівчину в якомусь усамітненому місці й забрати тіло звідти. Ви неправильно оцінили...

Люсі урвала її.

– То ви хочете сказати, – то ви маєте на увазі, – що це було наперед задумане вбивство?

– Спочатку я так не думала, – сказала міс Марпл. – Та й хто б подумав так спочатку. Було дуже ймовірно, що між ними відбулася сварка, чоловік утратив самовладання й задушив дівчину, після чого опинився перед проблемою, яку мусив розв'язати за кілька хвилин. Але було б надто великим збігом, якби він задушив дівчину в нападі люті, а потім виглянув у вікно й побачив, що потяг рухається по дузі й перебуває саме в такому місці, де він може викинути труп і бути впевненим, що зможе повернутися туди згодом і віднести його до якогось іншого місця. Якби він викинув тіло у випадковому місці, то нічого більше не міг

би зробити, і його б уже давно знайшли.

Вона замовкла. Люсі здивовано витріщилася на неї.

– Ви знаєте, – замислено проказала міс Марпл, – цей злочин був спланований надзвичайно розумно – і я певна, злочинець обміркував його дуже ретельно. У поїзді є щось дуже анонімне. Якби він убив її там, де вона жила або просто перебувала, хтось міг би помітити, як він прийшов або пішов. Або якби він запросив її поїхати з ним кудись на природу, хтось би запам'ятав номер і марку його автомобіля. Але поїзд заповнений незнайомими людьми, які ідуть невідомо куди, і там майже ніхто нікого не знає. А в приміському поїзді, переконавшись, що він сам-один із нею у вагоні, задушити її було надзвичайно легко, а надто якщо він точно знав, що робитиме далі. Він знав – він мусив знати – усе про Резерфорд-Хол, про його географічне розташування, про його незвичайну усамітненість – такий собі острів, оточений залізничними коліями.

– Саме так воно там і є, – сказала Люсі. – Це анахронізм із минулого. Гамірне міське життя буває навколо, але не зачіпає його. Уранці туди навідується торговці, ото й усе.

– Отже, ми припускаємо, як ви сказали, що вбивця навідався до Резерфорд-Холу вночі. Було вже поночі, коли тіло скотилося з насипу, і навряд чи хтось міг натрапити на нього до наступного дня.

– Справді, не міг.

– Отже, вбивця туди з'явився. Як саме? Приїхав на машині?

Люсі замислилася.

– Там є занедбана дорога, попід стіною фабрики. Він, певно, приїхав тією дорогою, завернув під аркою залізничного мосту й опинився на території маєтку. Потім переліз через паркан і пішов попід насипом, знайшов труп і переніс його до машини.

– А потім, – продовжила її думку міс Марпл, – він відвіз його в те місце, яке обрав заздалегідь. Він усе обміркував, можна не сумніватися. І не думаю, – я вже про

це сказала, – що він вивіз його з Резерфорд-Холу, а якщо й вивіз, то десь недалеко. Найімовірніше, він закопав його десь там, принаймні, так мені підказує логіка.

Вона подивилася на Люсі.

– Певно, що так, – сказала Люсі, трохи поміркувавши. – Але це було б для нього не так легко, як здається.

Міс Марпл ствердно кивнула головою.

– Він не міг закопати його в парку. То була б надто важка робота й надто помітна. Хіба що в такому місці, де земля вже перекопана.

– Можливо, городець біля кухні, але там зовсім близько будиночок садівника. Правда, садівник старий і глухий – а проте його присутність могла б становити ризик.

– Там є собака?

– Ні, немає.

– Тоді він міг заховати труп у якомусь сараї або прибудові.

– Так і справді було б для нього простіше й швидше... Там багато старих будівель, якими тепер не користуються. Напіврозвалені свинарні, склади збруї, майстерні, до яких ніхто й близько не підходить. Або він міг викинути тіло в хащі рододендронів чи кущів.

Міс Марпл кивнула головою.

– Атож, я думаю, це набагато ймовірніше.

У двері постукати, і похмура Флоренс увійшла з тацею в руках.

– Це добре, що у вас гості, – сказала вона міс Марпл. – Я спекла свої особливі тістечка, які ви колись дуже любили.

– Флоренс завжди частувала мене надзвичайно смачним печивом до чаю, – сказала міс Марпл.

Задоволена Флоренс розтягла свої риси в цілком несподівану усмішку й вийшла з кімнати.

– Я гадаю, моя люба, нам не слід говорити про вбивство за чаєм, – сказала міс Марпл. – Це така неприємна тема.

II

Після чаю Люсі підвелася.

– Мені час повертатися, – мовила вона. – Я вже вам казала, що жоден із тих, хто тепер мешкає в Резерфорд-Холі, не може бути тією людиною, яку ми шукаємо. Там живуть лише старий чоловік, жінка середнього віку і старий, глухий садівник.

– Я не стверджувала, що вбивця там живе, – заперечила міс Марпл. – Я наполягала лише на тому, що він дуже добре знає Резерфорд-Хол. Але ми ще повернемося до цього, коли ви знайдете труп.

– Ви начебто анітрохи не сумніваєтеся в тому, що я його знайду, – сказала Люсі. – Я зовсім не налаштована так оптимістично.

– Я переконана, ви досягнете успіху, моя люба Люсі. Ви людина надзвичайно ефективних дій.

– У деякому розумінні так, але я ніколи не мала досвіду в пошуках трупів.

– Я переконана, що для цього вистачить трохи елементарного здорового глузду, – підбадьорила її міс Марпл.

Люсі подивилася на неї й засміялася. Міс Марпл усміхнулася їй у відповідь.

Наступного дня, пополудні, Люсі розпочала систематичні пошуки.

Вона ретельно обшукала всі надвірні будівлі та кущі й траву, які їх оточували, зарості шипшини навколо старої свинарні й зазирнула до бойлерного приміщення під оранжереєю, коли раптом почула сухий кашель і, обернувшись, побачила старого Гілмена – садівника, який дивився на неї несхвальним поглядом.

– Стережіться, міс, щоб тут не впасти, – остеріг він її. – Ці сходи вже підгнили, а ви ще й на горище щойно лазили, а настил там ледве тримається.

Люсі доклала всіх зусиль, щоб не виявити збентеження.

– Я знаю, ви подумали, що я пхаю носа, куди не слід, – весело сказала вона. – Але мені спало на думку, чи не можна якось використати це місце, скажімо, вирощувати шампінйони для ринку абощо. Усе тут, схоже, неймовірно занедбане.

– Це провина хазяїна. Він не витратить жодного зайвого пенні. Тут ще треба було б найняти двох чоловіків і хлопця – тоді я міг би утримувати сад у належному порядку, але він і чути про це не хоче. Скільки я доклав зусиль, щоб умовити його купити моторну косарку. Він хотів, щоб я голими руками косив усю траву, яка росте перед будинком.

– Але ж якби вкласти певні гроші, то господарство могло б давати прибуток, хіба ні?

– Таке господарство вже не дасть ніякого прибутку – воно надто занедбане. Та й не потрібен йому ніякий прибуток. Він дбає лише про те, щоб заощаджувати гроші. Бо надто добре знає, що станеться після того, як він помре: молоді джентльмени продадуть нас так швидко, як тільки зможуть. Вони тільки й чекають, коли він уріже дуба. Кажуть, по його смерті ім дістанеться купа

грошей – таке, принаймні, я чув.

– Він, певно, дуже багатий? – запитала Люсі.

– «Галантерейні товари Крекенторпа» – ось джерело їхнього багатства. Цю фірму заснував старий джентльмен, батько містера Крекенторпа. То був надзвичайно практичний чоловік, так усі розповідають. Збив собі статок і збудував цей маєток. Кажуть, він був твердий, як ніготь, і нікому не прощав образи. Але попри все він був щедрий і великодушний, його не можна назвати скнарою. Кажуть, обидва сини розчарували його. Він дав їм освіту й виховав джентльменами – Оксфорд та все інше. Але вони були надто джентльменами й не захотіли займатися бізнесом. Молодший одружився з актрисою, а потім розбився в автомобільній аварії, коли сів за кермо п'яний. Старшого, який тепер тут живе, батько ніколи особливо не любив. Той здебільшого жив за кордоном, купував там безліч поганських статуєток і надсилав їх додому. Він не любив свої гроші, коли був молодий, ця хвороба опанувала його десь уже під старість. А з батьком він не ладнав ніколи, так мені, принаймні, розповідали.

Люсі вдавала, ніби слухає цю розповідь лише з чемним інтересом, але насправді намагалася не пропустити жодного слова. Старий садівник прихилився до стіни й наготувався продовжити свою сагу. Він явно більше любив працювати язиком, ніж лопатою або садовими ножицями.

– Він помер перед війною, це я про старого джентльмена кажу. Жахливий був у нього характер. Не терпів, щоб йому заперечували.

– А після того як він помер, сюди приїхав наш сьогоднішній містер Крекенторп і став тут жити?

– Атож, він зі своєю родиною. Діти на той час уже піросли.

– Але ж... О, я зрозуміла, ви говорите про війну 1914 року?

– Та ні. Він помер 1928 року, ось що я мав на увазі.

Люсі здалося дивним, що садівник сказав «перед війною», маючи на увазі 1928 рік. Сама вона цей рік так не охарактеризувала б.

– Я думаю, вам уже хочеться повернутися до своєї роботи, – сказала вона. – Не дозволяйте мені відривати вас від ваших обов'язків.

– Та яке там відривання, – пробурчав старий Гілмен без найменшого ентузіазму. – Уже поночіє. Працювати при такому світлі – лише очі псувати.

Люсі повернулася в дім, оглянувши по дорозі березовий гай та купку азалій.

Вона побачила, що Емма Крекенторп стоїть у холі й читає листа. Вечірня пошта щойно надійшла.

– Мій племінник завтра приїде – зі своїм шкільним другом. Кімната Александера над ганком. Ту, що поруч із нею, ми надамо в розпорядження Джеймса Стодарт-Веста. Вони користуватимуться ванною навпроти.

– Гаразд, міс Крекенторп. Я простежу, щоб кімнати приготували.

– Вони прийдуть вранці, перед ланчем. – Вона завагалася. – Думаю, вони будуть голодні.

– Звичайно, будуть, – погодилася Люсі. – Може, зготувати їм ростбіф, як ви гадаєте? І пиріг із патокою?

– Александер дуже любить пиріг із патокою.

Двое хлопців приїхали наступного ранку. Обидва мали гладенько зачесане волосся, підозріло янгольські обличчя й досконалі манери. Александер Істлі мав русяве волосся й сині очі. Стодарт-Вест був темноволосий і в окулярах.

Під час ланчу вони поважно розмовляли про події в спортивному світі, обговорювали найновіші науково-фантастичні романи на космічні теми. У ці хвилини вони були схожі на старих професорів, що втяглися в дискусію про знаряддя палеоліту. Поруч із ними Люсі почувалася зовсім юною.

Ростбіф зник за мить, а від пирога з патокою не залишилося жодної крихти.

Містер Крекенторп пробурчав:

– Так ви все з'їсте в моєму домі, і мені доведеться голодувати.

Александр докірливо подивився на нього своїми синіми очима.

– Якщо ти, діду, не можеш дозволити нам м'ясо, то ми готові їсти хліб із сиром.

– Не можу дозволити? Я можу його дозволити. Але не люблю марнотратства.

– Ми нічого не змарнотратили, сер, – сказав Стодарт-Вест, дивлячись на тарілку перед собою, яка була очевидним підтвердженням його слів.

– Ви, хлопці, з'їдаєте кожен удвічі більше, аніж я.

– Ми в такому віці, коли в нас формуються тіла, – пояснив йому Александр. – Ми потребуємо багато білків.

Старий щось пробурчав у відповідь.

Коли обидва хлопці відійшли від столу, Люсі почула, як Александр вибачливо сказав своєму другові:

– Не звертай уваги на мого діда. Він дотримується дієти чи чогось подібного, і це іноді робить його досить химерним. До того ж він неймовірно скупий. Я думаю, це в нього якийсь комплекс або що.

Стодарт-Вест відповів тоном розуміння:

– Я маю тітку, яку переслідує думка, що вона стає банкрутом. А насправді в неї купа грошей. Це така патологія, сказав лікар. Ти маєш футбольного м'яча, Алексе?

Прибравши зі столу й вимивши посуд після ланчу, Люсі вийшла з дому. Вона чула крики хлопців на далекій відстані, на моріжку. Вона пішла в протилежному напрямку, по головній під'їзній дорозі й наблизилася до того місця, де росли густі хащі рододендронових кущів. Вона почала оглядати їх дуже ретельно, відгортаючи листя й зазираючи досередини. Вона переходила від куща до куща,

намагаючись не пропустити жодного, і тицяла під кожним биткою для гольфу, коли раптом чемний голос Александера Істлі примусив її здригнутися.

- Ви щось шукаєте, міс Айлесберроу?

- М'ячик для гольфу, - відразу відповіла Люсі. - Кілька м'ячиків, правду кажучи. Я тренувалася з ударами биткою протягом кількох днів і втратила багато м'ячів. Маю надію, що сьогодні знайду бодай кілька з них.

- Ми вам допоможемо, - чемно запропонував свої послуги Александер.

- Це дуже люб'язно з вашого боку. Я думала, ви граєте у футбол.

- Неможливо довго грати у футбол, - пояснив їй Стодарт- Вест. - Стає дуже жарко. А ви часто граєте в гольф?

- Я дуже люблю цю гру. Але в мене мало вільного часу.

- Я бачу, його у вас майже немає. Адже ви тут готуєте їжу, чи не так?

- Так.

- Це ви зготували сьогодні ланч?

- Так, я. Він був смачний?

- Атож, він був дуже смачний.

- Фантастично смачний, - сказав Александер. - У школі нас годують жахливою їжею, геть сухою. Я люблю, коли яловичина рожева всередині. Пиріг із патокою був теж такий, що пальчики оближеш.

- Ви повинні сказати мені, які страви вам подобаються найбільше.

- Ви можете приготувати яблучну меренгу в один із наступних днів? Це моя улюблена страва.

– Звичайно, можу.

Александр щасливо зітхнув.

– Під сходами десь є комплект для годинникового гольфу, – сказав він. – Ми могли б розташувати його на моріжку. Як ти дивишся на це, Стоддере?

– Вельми сх-хвально! – сказав Стодарт-Вест, протяжно і з придигом, наче справжній австралієць.

– Насправді він не австралієць, – чемно пояснив Александр. – Але він про всяк випадок тренується, сподіваючись, що батьки візьмуть його на міжнародний турнір із крикету. Наступного року він відбудеться в Австралії.

Підбадьорені Люсі, хлопці пішли розшукувати комплект для годинникового гольфу. Коли згодом вона повернулася в дім, то побачила, що вони вже розташовують його на моріжку й сперечаються, де треба встановити ту або ту цифру.

– Ми не хочемо розташувати цифри, як на годинниковому циферблаті, – сказав Стодарт-Вест. – Ми ж не малюки якісь. Ми хочемо облаштувати справжній майданчик. Ямки на довгих і на коротких дистанціях. Шкода, що цифри дуже заржавіли. Їх важко розгледіти.

– Їх треба пофарбувати білою фарбою, – порадила Люсі. – Купіть завтра білої фарби й підмалюйте.

– Чудова думка. – Обличчя Александра засяяло. – Якщо не помиляюся, то кілька старих банок фарби зберігаються в Довгій коморі – їх залишили художники, які були тут на вакаціях. Ходімо подивімося?

– А що то за Довга комора? – запитала Люсі.

Александр показав на довгу кам'яну будівлю неподалік від дому, біля задньої частини під'їзної дороги.

– Та будівля дуже давня, – сказав він. – Дід називає її Прохідною коморою й каже, вона збудована ще в елизаветинські[4 - Королева Єлизавета I правила Англією протягом 1558—1603 рр.] часи, але, думаю, він лише вихваляється. Вона належала до ферми, яка була тут спочатку. Мій прадід зруйнував ті будівлі й натомість побудував цей жахливий дім. Більшість колекцій мого діда зберігається в цій коморі, – додав він. – Ті речі, які він надсилав додому з-за кордону, коли був молодим чоловіком. Більшість із них неймовірно бридкі. Довгу комору іноді використовують для гри у віст і всього такого. Там також проводять засідання «Жіночого інституту» або влаштовують розпродаж усіляких кустарних виробів. Ходімо з нами, я вам її покажу.

Люсі охоче прийняла запрошення.

Дубові двері комори були оббиті цвяхами з великими голівками. Александер підняв руку, засунув її під плющ, який затуляв верхню частину дверей із правого боку, і знайшов ключ, що висів на цвяхові. Він обернув його в замку, штовхнув двері, які відчинилися, і вони увійшли до приміщення.

Після першого погляду в Люсі виникло враження, що вона опинилася у вкрай поганому музеї. Дві мармурові голови римських імператорів витріщилися на неї вибалушеними очима. Тут-таки стояв величезний саркофаг часів занепаду греко-римського періоду. Манірна Венера стовбичила на п'єдесталі, схопившись руками за шати, що спадали з неї. Крім цих експонатів, так би мовити, мистецтва, там було кілька столів, кілька стільців, складених у піраміду, й усіляка всячина – така, як заржавіла ручна косарка, двоє відер, кілька поїдених міллю автомобільних сидінь і пофарбована зеленою фарбою чавунна садова лавка, яка давно втратила ніжку.

– Здається, я бачив фарбу он там, – сказав Александер невпевненим голосом.

Він пішов у куток і відтягнув убік подерту завісу, що його затуляла.

Вони справді знайшли там кілька банок із фарбою і кілька пензлів, останні позасихали й зовсім не гнулися.

– Вам потрібен скипидар, – сказала Люсі.

Проте скипидару їм знайти не вдалося. Хлопці запропонували поїхати на велосипедах до крамниці, щоб його купити, і Люсі підтримала їхній намір. «Фарбування цифр для гольфу на якийсь час відверне їхню увагу», – подумала вона.

Хлопці зібралися йти, залишивши її в коморі саму-одну.

– Тут треба було б прибрати, – промурмотіла вона.

– Я не радив би вам клопотати цим голову, – сказав Александер. – Тут прибирають лише тоді, коли мають намір використати комору для якоїсь мети, але в цю пору року нею ніколи не користуються.

– Я маю знову повісити ключ на дверях? Це те місце, де його тримають?

– Так. Тут немає чого вкрасти, ви ж розумієте. Нікому не потрібні ці жахливі мармурові скульптури, до того ж кожна з них важить не менш як тонну.

Люсі погодилася з ним. Вона не могла захоплюватися смаком старого містера Крекенторпа в мистецтві. Здавалося, він володів непомильним інстинктом обирати найгірші зразки будь-якого періоду.

Коли хлопці пішли, вона залишилася стояти й роздивлятися навкруги.

Саркофаг...

У коморі трохи пахло пліснявою, так, ніби її давно не провітрювали. Вона підійшла до саркофага. Він був накритий важким віком, яке щільно прилягало до стінок. Люсі подивилася на нього замисленим поглядом.

Потім вийшла з комори, пішла до кухні, знайшла важкий лом і повернулася.

То була нелегка робота, але Люсі доклала всіх своїх сил.

Віко повільно почало підійматися, підважуване ломом.

Воно піднялося досить, аби Люсі могла побачити, що там було всередині...

Розділ шостий

I

Через кілька хвилин Люсі, досить бліда, покинула комору, замкнула двері й почепила ключ на цвях.

Вона швидко пройшла до стайні, сіла у свою машину й вивела її на задню проїзну дорогу. Зупинилася біля пошти в кінці дороги. Увійшла до телефонної будки й набрала номер.

– Я хочу поговорити з міс Марпл.

– Вона відпочиває. Це міс Айлесберроу, чи не так?

– Так.

– Я не збираюся турбувати її, міс, знайте про це. Вона стара жінка й потребує відпочинку.

– Ви повинні потурбувати її. У мене до неї термінова справа.

– Я не...

– Будь ласка, зробіть негайно те, що я вам кажу.

Коли Люсі хотіла, то її голос ставав гострим, як метал. Флоренс знала, що таке авторитет і вміла підкорятися йому.

Незабаром озвався голос міс Марпл.

– Так, Люсі?

Люсі глибоко вдихнула повітря.

– Ви мали слухність, – сказала вона. – Я його знайшла.

– Жіночий труп?

– Так. Труп жінки в хутрянному пальті. Він лежить у кам'яному саркофазі в коморі біля будинку, почасти перетвореній на музей. Що накажете робити далі? Думаю, мені треба повідомити поліцію?

– Так. Ви повинні повідомити поліцію. І негайно.

– Але що я повинна сказати їм? Про вас? Насамперед вони захочуть знати, чому я намагалася підняти віко, яке важить не менш як тонну, без будь-якої на те причини. Ви хочете, щоб я вигадала причину? Я можу вигадати її.

– Ні, не треба, – сказала міс Марпл своїм лагідним і серйозним голосом. – Ви, либонь, і сама розумієте, що треба розповісти їм усю правду.

– І про вас?

– Про все.

Несподівана усмішка виникла на блідому обличчі Люсі.

– Це буде дуже просто для мене, – сказала вона. – Але навряд чи вони повірять у те, що я їм розповім.

Вона повісила слухавку, зачекала хвилину, а тоді знову зателефонувала в довідкове бюро й запитала номер поліції.

– Я щойно знайшла мертве тіло в саркофазі в Довгій коморі на території маєтку Резерфорд-Хол.

– Що ви сказали?

Люсі повторила своє повідомлення і, вгадавши наступне запитання, назвала своє ім'я та прізвище.

Вона приїхала назад, поставила автомобіль туди, де він раніше стояв, і ввійшла в дім.

На мить затрималася в холі, обмірковуючи ситуацію.

Потім коротко й енергійно кивнула головою й зайшла до бібліотеки, де міс Крекенторп сиділа біля батька й допомагала йому розв'язувати кросворд, надрукований у газеті «Таймс».

– Чи не можете ви приділити мені кілька хвилин, міс Крекенторп?

Емма підняла голову, і вираз остраху з'явився на її обличчі. «Цей острах, – подумала Люсі, – мав суто домашню природу. Такими словами й таким тоном незамінна в домі прислуга, як правило, повідомляє про свій відхід».

– То говоріть, дівчино, говоріть, – сказав старий містер Крекенторп із роздратуванням у голосі.

– Я хотіла б поговорити з вами на самоті, – сказала Люсі, звертаючись до Емми.

– Дурниці, – заявив містер Крекенторп. – Кажіть тут те, що ви маєте сказати.

– Зачекайте лише хвилину, батьку.

Емма підвелася зі стільця й рушила до дверей.

– Дурниці, – сердито повторив старий. – Це може й зачекати.

– Боюся, це не може чекати, – сказала Люсі.

– Яке нахабство! – кинув містер Крекенторп.

Емма вийшла за двері в хол. Люсі вийшла за нею й зачинила двері за ними обома.

– У чому річ? – запитала Емма. – Якщо ви думаєте, що вам побільшало роботи, коли приїхали хлопці, то я можу допомогти вам і...

– Річ зовсім не в тому, – відповіла Люсі. – Я не хотіла говорити в присутності вашого батька, бо, наскільки я розумію, він інвалід, і моє повідомлення може вкинути його в шок. Справа в тім, що кілька хвилин тому я знайшла труп убитої жінки у великому саркофазі, який стоїть у Довгій коморі.

Емма Крекенторп витріщилася на неї.

– У саркофазі? Труп убитої жінки! Неможливо!

– Боюся, що це можливо. Я вже зателефонувала в поліцію. Вони можуть з'явитися щохвилини.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

1

Ідеться про події, які Агата Крісті описала в повісті «Оголошено вбивство». (Тут і далі примітки перекладача.)

2

Сіті – фінансовий центр Лондона.

3

Тобто близько сьомої години вечора.

4

Королева Єлизавета I правила Англією протягом 1558—1603 рр.

Купить: https://tellnovel.com/kr-st_a-ata/po-zd-o-4-50-z-pedd-ngtona

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)